

d. Wprowadzenie do wydania Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.

Przed kilkunastu laty w książce „*To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*”, oprac. ks. J. Miazek, Warszawa 1987, ukazał się przekład Wprowadzenia teologiczno-pastoralnego do 2. wydania Lekcjonarza mszalnego. Tłumaczenia dokonał ks. S. Czerwik.

Obecnie podajemy zmodyfikowany nieco tekst tego Wprowadzenia celem przygotowania go do zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską.

WPROWADZENIE TEOLOGICZNO-PASTORALNE

WSTĘP

Rozdział pierwszy

OGÓLNE ZASADY SPRAWOWANIA LITURGII SŁOWA

1. UWAGI WSTĘPNE

a) Znaczenie słowa Bożego w sprawowaniu liturgii

1. O znaczeniu słowa Bożego, jak również o zastosowaniu Pisma Świętego w odnowionej liturgii znajdujemy dużo cennych wypowiedzi w dokumentach Soboru Watykańskiego II¹, w nauczaniu papieży², jak też w różnych dokumentach opublikowanych po Soborze przez urzędy Stolicy Świętej³. Ponadto niektóre ważniejsze zasady zostały podane i zwięźle wyjaśnione we *Wprowadzeniu teologiczno-pastoralnym* pierwszego wydania *Lekcjonarza mszalnego* z roku 1969⁴.

Ponieważ zaś w związku z przygotowaniem nowego wydania tegoż Lekcjonarza z różnych stron napływały prośby o dokładniejsze przedstawienie tych zasad, opra-

¹ Por. zwłaszcza KL 7, 24, 33, 35, 48, 51, 52, 56; KO 1, 21, 25, 26; DM 6; DK 18.

² Por. m. in. ustne wypowiedzi lub pisma papieży: Paweł VI, *List apost. „Ministeria quaedam”*, dnia 15 sierpnia 1972, nr V: AAS 64 (1972) 532; tenże, *Adhortacja apost. „Marialis cultus”*, dnia 2 lutego 1974, nr 12: AAS 66 (1974) 125-126; tenże *Adhortacja apost. „Evangelii nuntiandi”*, dnia 8 grudnia 1975, nr 28: AAS 68 (1976) 24-25; nr 43: tamże, 33-34; nr 47: tamże, 36-37; Jan Paweł II, *Konstytucja apost. „Scripturarum thesaurus”*, dnia 25 kwietnia 1979, w: *Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1979, V-VIII; tenże *Adhortacja apost. „Catechesi tradendae”*, dnia 16 października 1979, nr 23: AAS 71 (1979) 1296-1297; nr 27: tamże, 1298-1299; nr 48: tamże, 1316; tenże, *List „Dominicae Cenaе”*, dnia 24 lutego 1980, nr 10: AAS 72 (1980) 134-137.

³ Por. np. Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja „Eucharisticum mysterium”*, dnia 25 maja 1967, nr 10: AAS 59 (1967) 547-548; Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja „Liturgicae instaurationes”*, dnia 5 września 1970, nr 2: AAS 62 (1970) 695-696; Kongregacja Duchowieństwa, *Directorium catechisticum generale*, dnia 11 kwietnia 1971: AAS 64 (1972) 106-107; nr 25: tamże, 114; Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Institutio generalis Missalis Romani*, nry 9, 11, 24, 33, 60, 62, 316, 320; Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o liturgicznej formacji w seminariach „In ecclesiasticam”*, dnia 3 czerwca 1979, nry 11, 52; tamże, *Appendix*, nr 15; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nry 1, 2, 3: AAS 72 (1980) 333-334.

⁴ Por. *Missale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli VI promulgatum. Ordo lectionum Missae*, Typis Polyglottis Vaticanis 1969, IX-XII (*Praenotanda*); *Dekret promulgacji*: AAS 61 (1969) 548-549.

cowano obszerniejsze i bardziej odpowiadające potrzebom ujęcie Wprowadzenia. Jest w nim mowa najpierw o związku między słowem Bożym i czynnością liturgiczną⁵, następnie bardziej szczegółowo o słowie Bożym w sprawowaniu Mszy świętej, wreszcie zostaje przedstawiona ostateczna struktura Lekcjonarza.

b) Terminy używane na oznaczenie słowa Bożego

2. Chociaż wydaje się, że pilna jest potrzeba uściślenia terminów w tej dziedzinie, w tym Wprowadzeniu w celu osiągnięcia większej jasności i przejrzystości będziemy się posługiwać terminami używanymi w dokumentach tak samego Soboru jak i posoborowych, natomiast księgi spisane pod natchnieniem Ducha Świętego nazywać będziemy bądź Pismem Świętym, bądź słowem Bożym, unikając jednak pomieszania nazw i ich treści⁶.

c) Liturgiczne znaczenie słowa Bożego

3. Wielorakie skarby jednego słowa Bożego w godny podziwu sposób zostają udostępnione w różnych obchodach i w różnych zgromadzeniach wiernych, którzy uczestniczą w tych obchodach: kiedy upamiętniamy rozwój misterium Chrystusa w cyklu roku liturgicznego, gdy sprawujemy sakramenty i sakramentalia Kościoła lub też gdy poszczególne wierni odpowiadają na wewnętrzne działanie w nich Ducha Świętego⁷. Sprawowanie liturgii bowiem, które opiera się na słowie Bożym i jest nim przeniknięte, staje się nowym wydarzeniem ubogacającym to samo słowo nową interpretacją i skutecznością. Tak Kościół w liturgii zachowuje wiernie ten sposób odczytywania i tłumaczenia Pisma Świętego, jaki stosował sam Chrystus, kiedy wzywał do badania całego Pisma Świętego z punktu widzenia „dzisiaj” tego wydarzenia, jakim był On sam⁸.

2. SPRAWOWANIE LITURGII SŁOWA BOŻEGO

a) Właściwość słowa Bożego w czynności liturgicznej

4. Nie w jeden tylko sposób słowo Boże jest głoszone w czasie sprawowania liturgii⁹ i nie zawsze z taką samą skutecznością dociera do serc słuchaczy; zawsze jednak Chrystus jest obecny w swoim słowie¹⁰, Ten, który urzeczywistniając misterium zbawienia, uświęca ludzi i oddaje Ojcu doskonały kult¹¹.

⁵ Por. KL 35, 56; Paweł VI, *Adhortacja apost. „Evangelii nuntiandi”*, dnia 8 grudnia 1975, nry 28, 47; AAS 68 (1976) 24-25 i 36-37; Jan Paweł II, *List „Dominicae Cenae”*, dnia 24 lutego 1980, nry 10, 11, 12; AAS 72 (1980) 134-146.

⁶ Por. np. słowo Boże, Pismo Święte, Stary i Nowy Testament, Czytanie (Czytania) słowa Bożego, Czytanie (Czytania) Pisma Świętego, nabożeństwo (nabożeństwa) słowa Bożego itp.

⁷ Jeden i ten sam tekst może być dlatego czytany i stosowany w różnych aspektach oraz okolicznościach roku kościelnego. Należy o tym pamiętać w homilii, w egzegezie duszpasterskiej i w katechezie.

⁸ Por. Łk 4,16-21; 24,25-35. 44-49.

⁹ Proklamacja lub czytanie w sprawowaniu Mszy świętej (por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 21, 23, 95, 131, 146, 234, 235), Liturgia słowa w *Pontyfikale, Rytuale rzymskim* i w *Liturgii Godzin*, odnowionych na mocy postanowienia Soboru Watykańskiego II.

¹⁰ Por. KL 7, 33; Mk 16,19-20; Mt 28,20; Augustyn, *Mowa 85,1*: „Ewangelia to usta Chrystusa. Zasiada w niebie, lecz nie przestaje przemawiać na ziemi” (PL 38, 520; por. także *In Jo. Ev. Tract. XXX, 1*: PL 35, 1632; CCL 36, 289), oraz słowa w *Pontyfikale Rzymsko-Germańskim*: „Czyta się Ewangelię, w której Chrystus swoimi ustami przemawia do ludu, aby (...) przypomnieć Ewangelię w Kościele i w ten sposób sam Chrystus przemówił do ludu” (Por. V. Vogel - R. Elze [wyd.], *Le Pontifical Romano-*

Uczestnictwo w zbawieniu, które słowo Boże nieustannie przypomina i urzeczywistnia, osiąga swą pełnię w czynności liturgicznej, tak że sprawowanie liturgii staje się ciągłym, pełnym i skutecznym głoszeniem słowa Bożego.

Słowo Boże nieustannie głoszone w liturgii jest ciągle żywe i skuteczne¹² dzięki mocy Ducha Świętego oraz objawia czynną miłość Ojca w jej niesłabnącej skuteczności w stosunku do ludzi.

b) Słowo Boże w urzeczywistnianiu się zbawienia

5. Kiedy Kościół w sprawowaniu liturgii czyta zarówno Stary jak i Nowy Testament, zwiastuje jedno i to samo misterium Chrystusa. W Starym Testamencie ukrywa się bowiem Nowy, a w Nowym Testamencie otwiera się Stary¹³. Chrystus jest ośrodkiem i pełnią zarówno Pisma Świętego jak i całej liturgii¹⁴, trzeba więc, aby z Jego źródeł czerpali wszyscy, którzy szukają zbawienia i życia.

Im głębiej ktoś przeżywa sprawowanie liturgii, tym głębiej docenia znaczenie słowa Bożego; to, co mówimy o liturgii, może być odniesione także do słowa Bożego, ponieważ i w liturgii, i w słowie Bożym wspominamy i we właściwy obu czynnościom sposób uobecwiamy misterium Chrystusa.

c) Słowo Boże a uczestnictwo wiernych w liturgii

6. W czynności liturgicznej Kościół z wiarą wypowiada to samo „Amen”, jakie raz po wszystkie wieki wyraził Chrystus, Pośrednik między Bogiem i ludźmi, kiedy przelał swoją krew, aby przypieczętować w Duchu Świętym nowe przymierze¹⁵.

Kiedy więc Bóg wypowiada swoje słowo, zawsze oczekuje odpowiedzi, która jest słuchaniem i uwielbieniem „w Duchu i prawdzie” (J 4,23). Duch Święty bowiem sprawia, że ta odpowiedź staje się skuteczna, tak iż słowa usłyszane w czynności liturgicznej znajdują również pokrycie w życiu zgodnie z upomnieniem: „Wprowadzajcie słowo w czyn, a nie bądźcie tylko słuchaczami” (Jk 1,22).

Postawy ciała, gesty i słowa, w których wyraża się działanie liturgiczne i uzewnętrznia się uczestnictwo wiernych, nabierają znaczenia nie tylko na podstawie ludzkiego doświadczenia, z którego pochodzą, lecz w świetle słowa Bożego i ekonomii zbawienia, do której się odnoszą. Dlatego też wierni tym lepiej uczestniczą w liturgii, im ściślej jednoczą się przez słuchanie słowa Bożego głoszonego podczas jej spra

germanique du dixième siècle. Le Texte I, Città del Vaticano 1963, XCIV, 18, p. 334) albo „Gdy przychodzi sam Chrystus, to jest Ewangelia, odkładamy łaski, ponieważ nie potrzebujemy ludzkiej pomocy” (tamże, XCIV, 23, p. 335).

¹¹ Por. KL 7.

¹² Por. Hbr 4,12.

¹³ Por. Augustyn, *Quaestionum in Heptateuchum, liber 2,73*: PL 34, 623; CCL 33, 106; KO 16.

¹⁴ Por. Hieronim: „Jeśli bowiem według Apostoła Pawła (1 Kor 1,24) Chrystus jest Bożą mocą i Bożą mądrością, ten, kto nie zna Pisma, nie zna Bożej mocy ani mądrości. Nieznajomość Pisma Świętego jest nieznajomością Chrystusa (*Komentarze do Proroka Izajasza, Prolog*: PL 24, 17A; CCL 73,1); KO 25.

¹⁵ Por. 2 Kor 1,20-22.

wowania, z samym słowem Boga wcielonym w Chrystusie. Dzięki temu w życiu i postępowaniu starają się zachować to, co sprawowali w liturgii, i na odwrót, ze sprawowaniem liturgii usiłują łączyć to, co stanowiło treść ich życia¹⁶.

3. SŁOWO BOŻE W ŻYCIU LUDU PRZYMIERZA

a) Słowo Boże w życiu Kościoła

7. Słuchanie słowa Bożego przyczynia się do budowania i wzrostu Kościoła. Godne podziwu dzieła, jakich Bóg niegdyś dokonał w historii zbawienia, prawdziwie uobecniają się w sposób mistyczny w znakach liturgii. Bóg na nowo posługuje się zgromadzeniem wiernych sprawujących liturgię, aby Jego słowo rozszerzało się i rozślawiało i aby Jego imię było czczone pośród narodów¹⁷.

Ilekoć więc Kościół, zgromadzony przez Ducha Świętego na sprawowanie liturgii¹⁸, głosi słowo Boże, ukazuje się jako nowy lud, w którym przymierze niegdyś zawarte stało się doskonałe i ostateczne. Wszyscy zaś chrześcijanie, którzy przez chrzest i bierzmowanie stali się w Duchu Świętym zwiastunami słowa Bożego, dzięki łasce otrzymanej podczas słuchania winni to słowo Boże głosić w Kościele i w świecie, przynajmniej przez świadectwo swojego życia.

Słowo Boże głoszone podczas sprawowania Bożych misterii odnosi się nie tylko do obecnego stanu rzeczy, lecz także ogarnia przeszłość i przyszłość oraz wzbudza w nas tak głęboką nadzieję i pragnienie, że żyjąc na tym przemijającym świecie, podążamy sercem tam, gdzie jest prawdziwa wartość¹⁹.

b) Słowo Boże w wyjaśnieniu Kościoła

8. Z woli Chrystusa nowy lud Boży odznacza się przedziwną różnorodnością członków. Także w odniesieniu do słowa Bożego poszczególnym członkom przysługują różne obowiązki i funkcje: wierni słuchają słowa i nad nim rozmyślają, ale tylko ci je wyjaśniają, do których należy posługa nauczania wynikająca ze święceń albo którym ta posługa została specjalnie powierzona.

W ten sposób Kościół poprzez nauczanie, życie i liturgię utrwała i przekazuje wszystkim pokoleniom to, czym jest i w co wierzy, a w miarę upływu wieków nieustannie zdąża do pełni prawdy, aż słowo Boże urzeczywistni się w nim w sposób doskonały²⁰.

¹⁶ Por. KL 10.

¹⁷ Por. 2 Tes 3,1.

¹⁸ Por. kolekty „Pro Sancta Ecclesia” w *Missale romanum* odnowionym na mocy postanowienia Soboru Watykańskiego II i ogłoszonym przez Pawła VI (Typis Polyglottis Vaticanis 1975), pp. 786, 787, 790; Cyprian, *De oratione dominica* 23: PL 4, 553; CSEL 3/2, 285; CCL 3A, 105; Augustyn, *Mowa 71*, 20. 33: PL 38, 463 n.

¹⁹ Por. kolektę 21. niedzieli w ciągu roku w *Missale romanum*, p. 360.

²⁰ Por. KO 8.

c) Związek między głoszeniem słowa Bożego i działaniem Ducha Świętego

9. Aby jednak usłyszane słowo Boże mogło przynieść owoc w sercach, potrzebne jest działanie Ducha Świętego, którego natchnienie i pomoc sprawia, iż słowo Boże staje się podstawą czynności liturgicznej oraz normą i podtrzymywaniem całego życia.

Działanie Ducha Świętego nie tylko uprzedza każdą czynność liturgiczną, towarzyszy jej i przedłuża ją, lecz także zaszczenia w serce każdego z uczestników²¹ to, co podczas proklamacji słowa Bożego jest głoszone całemu zgromadzeniu wiernych, umacnia jedność wszystkich, podtrzymuje różnorakie dary łaski i dodaje siły do wypełnienia wielorakich zadań.

d) Głęboka więź słowa Bożego i misterium eucharystycznego

10. Kościół zawsze otaczał i pragnie otaczać słowo Boże i misterium eucharystyczne tą samą czcią, choć nie tymi samymi oznakami kultu. Idąc za przykładem swego Założyciela nigdy nie zaprzestał sprawowania paschalnego misterium, lecz gromadził się, aby czytać to, „co było o Nim we wszystkich pismach” (Łk 24,27), oraz urzeczywistniać dzieło zbawienia przez sprawowanie pamiątki Pańskiej i sakramentów. Albowiem „głoszenie słowa wymagane jest do samej posługi sakramentów, ponieważ są to sakramenty wiary, która rodzi się ze słowa i nim się karmi”²².

Kościół duchowo karmi się przy dwóch stołach²³: ze stołu słowa czerpie naukę, przy stole eucharystycznym coraz bardziej się uświęca. Słowo Boże zwiastuje przymierze między Bogiem i ludźmi, w Eucharystii zaś to nowe i wieczne przymierze zostaje odnowione. Poprzez słowa przypominane są wydarzenia historii zbawienia, w Eucharystii ta sama historia ukazuje się w sakramentalnych znakach liturgii.

Dlatego też zawsze trzeba mieć na uwadze to, że słowo Boże, odczytywane i głoszone przez Kościół w liturgii, prowadzi do ofiary przymierza i uczy łaski, to jest do Eucharystii jako do swojego celu. Sprawowanie Mszy świętej, w której słuchamy słowa oraz ofiarujemy i przyjmujemy Eucharystię, stanowi jeden akt kultu²⁴, poprzez który składamy Bogu pochwalną ofiarę, a ludzie uczestniczą w pełni odkupienia.

²¹ Por. J 14,15-17, 25-26; 15,26-16,15.

²² DK 4.

²³ Por. KL51; DK 18; por. także KO 21; DM. Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 8.

²⁴ KL 56.

CZĘŚĆ PIERWSZA
SŁOWO BOŻE W SPRAWOWANIU MSZY ŚWIĘTEJ

Rozdział drugi

SPRAWOWANIE LITURGII SŁOWA WE MSZY ŚWIĘTEJ

1. ELEMENTY LITURGII SŁOWA I ZWIĄZANE Z NIMI OBRZĘDY

11. „Zasadniczą część liturgii słowa stanowią czytania wzięte z Pisma Świętego oraz śpiewy między czytaniem; homilia zaś, wyznanie wiary i modlitwa powszechna, czyli modlitwa wiernych, są rozwinięciem i konkluzją”²⁵.

a) Czytania biblijne

12. W sprawowaniu Mszy świętej nie może brakować czytań biblijnych ani śpiewów zaczerpniętych z Pisma Świętego; nie wolno ich ani skracać, ani też, co byłoby jeszcze poważniejszym zniekształceniem, zastępować żadnymi tekstami niebiblijnymi²⁶. Przez swoje słowo bowiem przekazane na piśmie „Bóg przemawia do swego ludu”²⁷, natomiast lud Boży przez długotrwałe korzystanie z Pisma Świętego pod wpływem światła wiary staje się posłuszny Duchowi Świętemu oraz zdolny do tego, aby życiem i postępowaniem dawać o Chrystusie świadectwo wobec świata.

13. Odczytanie Ewangelii stanowi szczyt Liturgii słowa, do którego przygotowują zgromadzenie inne czytania, wykonywane w tradycyjnym porządku przebiegającym od Starego do Nowego Testamentu.

14. Sam sposób, w jaki lektorzy czytają: głośno, wyraźnie i mądrze, przyczynia się przede wszystkim do właściwego przekazania zgromadzeniu słowa Bożego przez czytania. Czytania wzięte z zatwierdzonych wydań²⁸, zgodnie z właściwością różnych języków, mogą być śpiewane, w taki jednak sposób, aby śpiew nie zaciemniał słów, lecz raczej je uwydatniał. Jeśli wypadnie śpiewać je w języku łacińskim, należy zastosować melodie podane w *Porządku śpiewów mszalnych*²⁹.

15. W Liturgii słowa mogą być stosowane krótkie i przejrzyste zachęty przed czytaniem, zwłaszcza przed pierwszym. Trzeba mieć na uwadze ich formę literacką: powinny one być proste, wierne tekstowi, krótkie, starannie przygotowane oraz dostosowane do sposobu, w jaki tekst ma być odczytany³⁰.

16. W czasie sprawowania Mszy świętej z ludem czytania należy wykonywać zawsze z ambony³¹.

²⁵ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 33.

²⁶ Por. Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja „Liturgicae instaurationes”*, dnia 5 września 1970, nr 2: AAS 62 (1970) 695-696; Jan Paweł II, *List „Dominicae Cenae”*, dnia 24 lutego 1980, nr 10: AAS 72 (1980) 134-137; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nr 1: AAS 72 (1980) 333.

²⁷ KL 33.

²⁸ Por. niżej *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne*, nr 111.

²⁹ Por. *Missale Romanum. Ordo cantus Missae*. Editio typica 1972. *Praenotanda*, nry 4, 6, 10.

³⁰ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 11.

³¹ Por. tamże, nr 272 i poniżej nry 32-34.

17. Wśród obrzędów Liturgii słowa należy szczególnie zaznaczyć cześć okazaną czytaniu Ewangelii³². Jeżeli jest *Ewangeliarz*, który w Obrzędach wstępnych został przyniesiony procesjonalnie przez diakona lub lektora³³, jest rzeczą bardzo odpowiednią, aby został wzięty z ołtarza³⁴ przez diakona lub, gdy go nie ma, przez prezbitera i aby został przyniesiony do ambony w procesji, w której przed diakonem lub prezbiterem idą usługujący ze świecami i kadzidłem lub jeśli jest taki zwyczaj, z innymi oznakami czci. Wierni stoją i wykonując aklamacje na cześć Pana, oddają hołd księdze Ewangelii. Diakon mający odczytać Ewangelię, pochylony przed celebransem, prosi o błogosławieństwo i otrzymuje je. Kiedy zaś nie ma diakona, prezbiter pochylony przed ołtarzem modli się po cichu słowami: *Wszechmogący Boże, oczyść serce i wargi moje...*³⁵

Ten, kto odczytuje Ewangelię, z ambony pozdrawia stojący lud, zapowiada tytuł czytania, czyniąc znak krzyża na księdze, na czole, ustach i piersi, następnie, jeśli używa się kadzidła, okadza księgę oraz wygłasza Ewangelię. Po jej odczytaniu całuje księgę, wypowiadając po cichu przepisane słowa.

Jest wskazane, aby pozdrowienie, zapowiedź tytułu: „Słowa Ewangelii według świętego N.” oraz aklamacja „Oto słowo Pańskie” na końcu były śpiewane, by zgromadzenie mogło również odpowiedzieć śpiewem, choćby Ewangelia była tylko czytana. W ten sposób zgromadzenie oddaje cześć słowu Bożemu przyjmowanemu z wiarą i w duchu dziękczynienia.

18. Formuła wypowiadana po zakończeniu czytań „Oto słowo Boże”, „Oto słowo Pańskie” może być śpiewana także przez kantora nie będącego lektorem, który czytał; wszyscy zaś odpowiadają aklamacją. W ten sposób zgromadzenie oddaje cześć słowu Bożemu, przyjmowanemu z wiarą i w duchu dziękczynienia.

b) Psalm responsoryjny

19. Psalm responsoryjny, zwany także gradualem, będąc „integralną częścią liturgii słowa”³⁶, ma wielkie znaczenie liturgiczne i pastoralne. Dlatego też wierni powinni być ustawicznie pouczani o przyjmowaniu słowa Boga przemawiającego w psalmach oraz o tym, jak psalmy stają się modlitwą Kościoła. Można to będzie z pewnością łatwiej osiągnąć, „gdy duchowieństwo dołoży starania, aby zdobyć głębsze zrozumienie psalmów zgodnie z sensem, w jakim są one śpiewane w liturgii, i gdy wierni otrzymują na ten temat odpowiednią katechezę”³⁷.

Pewną pomocą mogą tu być krótkie wyjaśnienia wskazujące na motywy wyboru danego psalmu oraz na związek psalmu i refrenu z czytaniem.

³² Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 35, 95.

³³ Por. tamże, nry 82-84.

³⁴ Por. tamże, nry 94, 131.

³⁵ Por. *Obrzędy Mszy św. z ludem*, nr 11.

³⁶ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 36.

³⁷ Paweł VI, *Konstytucja apost. „Laudis canticum”*, w: *Liturgia Godzin I*; por. także KL 24, 90; Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja o muzyce w liturgii „Musicam sacram”, dnia 5 marca 1967*, nr 39: AAS 59 (1967) 311; *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin*, nry 23 i 109; Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Ratio fundamentalis*, nr 53.

20. Psalm responsoryjny winien być z zasady śpiewany. Można stosować dwa sposoby śpiewania psalmu po pierwszym czytaniu: sposób responsoryjny i sposób ciągły. Sposób responsoryjny, któremu w miarę możliwości należy przyznać pierwszeństwo, polega na tym, że psalterzysta lub kantor śpiewa wersety psalmu, całe zaś zgromadzenie uczestniczy przez powtarzanie odpowiedzi (*responsum*). Sposób ciągły polega na tym, że cały fragment psalmu jest śpiewany bez odpowiedzi ze strony wspólnoty, która tylko słucha śpiewu, albo przez psalterzystę lub kantora, albo przez wszystkich razem.

21. Śpiew psalmu albo nawet samej odpowiedzi bardzo dopomaga w zrozumieniu duchowego znaczenia psalmu oraz ułatwia rozmyślanie nad jego treścią.

W każdej kulturze należy wykorzystać wszystkie środki sprzyjające ożywieniu śpiewu zgromadzenia, a także stosować możliwości przewidziane w Lekcjonarzu odnośnie do odpowiedzi na różne okresy liturgiczne³⁸.

22. Jeśli po czytaniu nie śpiewa się psalmu, należy go recytować w sposób sprzyjający rozważaniu słowa Bożego³⁹.

Psalterzysta lub kantor śpiewają lub recytują psalm responsoryjny na ambonie⁴⁰.

c) Aklamacja przed czytaniem Ewangelii

23. Także „Alleluja” lub odpowiednio do okresu liturgicznego werset przed Ewangelią jest samoistnym obrzędem czy też aktem⁴¹, poprzez który zgromadzenie wiernych przyjmuje Pana mającego do niego przemawiać, pozdrawia Go oraz wyraża śpiewem swoją wiarę.

Aklamacja „Alleluja” i werset przed Ewangelią winny być śpiewane podczas gdy wszyscy stoją. Nie tylko jednak kantor, który intonuje, lub tylko schola, lecz cały lud winien jednogłośnie śpiewać⁴².

d) Homilia

24. Homilia, w której w ciągu roku liturgicznego na podstawie tekstu świętego wykłada się tajemnice wiary i zasady chrześcijańskiego życia, stanowi część Liturgii słowa⁴³; począwszy od ogłoszenia Konstytucji liturgicznej Soboru Watykańskiego II często była ona zalecana, a w niektórych przypadkach jest nakazana. Homilia, którą z zasady winien wygłaszać przewodniczący zgromadzenia⁴⁴, w sprawowaniu Mszy świętej zmierza do tego, by głoszone słowo Boże wraz z Liturgią eucharystyczną stawało się „zwiastowaniem przedziwnych dzieł Bożych w dziejach zbawienia, czyli w misterium Chrystusowym”⁴⁵. Albowiem paschalne misterium Chrystusa, głoszone

³⁸ Por. poniżej, nry 89-90.

³⁹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 18 i 39.

⁴⁰ Por. tamże, nr 272 i poniżej, nry 32 nn.

⁴¹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 17.

⁴² Por. także tamże, nry 37-39; *Missale Romanum. Ordo cantus Missae. Praenotanda*, nry 7-9; *Graduale Romanum*, 1974. *Praenotanda*, nr 7; *Graduale simplex*, ed. typica altera 1975. *Praenotanda*, nr 16.

⁴³ KL 52; Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja „Inter oecumenici”*, dnia 26 września 1964, nr 54: AAS 56 (1964) 890.

⁴⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 42.

⁴⁵ KL 35, 2.

w czytaniach i homilii, urzeczywistnia się przez ofiarę Mszy świętej⁴⁶. Chrystus zaś jest zawsze obecny i działa w przepowiadaniu swojego Kościoła⁴⁷.

Homilia więc, będąc wyjaśnieniem słowa Pisma Świętego, które zostało odczytane, czy też jakiegoś tekstu liturgicznego⁴⁸, winna prowadzić wspólnotę wiernych do czynnego sprawowania Eucharystii, tak „aby zachowywali w życiu, co otrzymali przez wiarę”⁴⁹. Dzięki temu żywemu wykładowi zarówno odczytane słowo Boże jak i liturgiczne obrzędy Kościoła mogą osiągnąć większą skuteczność, jeżeli homilia jest prawdziwie owocem rozmyślenia, jeśli jest dobrze przygotowana, niezbyt długa ani zbyt krótka i jeśli jest skierowana do wszystkich obecnych, także do dzieci i ludzi niewykształconych⁵⁰.

We Mszy świętej koncelebrowanej homilię wygłasza z zasady główny celebrans albo jeden z koncelebransów⁵¹.

25. W określonych dniach, mianowicie w niedziele i obowiązujące święta, także we Mszach sprawowanych wieczorem poprzedniego dnia, homilia winna być wygłaszana we wszystkich Mszach świętych odprawianych z udziałem ludu⁵². Homilię należy wygłaszać także we Mszach z udziałem dzieci i małych grup specjalnych⁵³.

Bardzo zaleca się głoszenie homilii w dni powszednie Adwentu, Wielkiego Postu i Okresu Wielkanocnego, gdy wierni regularnie uczestniczą we Mszy świętej, a także w inne święta i przy okazjach, w których lud liczniej gromadzi się w kościele⁵⁴.

26. Kapłan celebrujący wygłasza homilię przy krześle, stojąc lub siedząc, albo na ambonie⁵⁵.

27. Od homilii należy odpowiednio odróżnić krótkie ogłoszenia podane ludowi, które winny mieć miejsce po modlitwie po Komunii⁵⁶.

e) Milczenie

28. Liturgia słowa winna być tak sprawowana, aby sprzyjała medytacji; trzeba więc starannie unikać wszelkiego pośpiechu, który by utrudniał skupienie. Dialog między Bogiem i ludźmi, odbywający się pod natchnieniem Ducha Świętego, wyma-

⁴⁶ Por. tamże nry 6 i 47.

⁴⁷ Por. Paweł VI, *Encyklika „Mysterium Fidei”*, dnia 3 września 1965: AAS 57 (1965) 753; DM 9; Paweł VI, *Adhortacja apost. „Evangelii nuntiandi”*, dnia 8 grudnia 1975, nr 43: AAS 69 (1976) 33-34.

⁴⁸ Por. KL 35. 2; *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 41.

⁴⁹ KL 10.

⁵⁰ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apost. „Catechesi tradendae”*, dnia 16 października 1979, nr 48: AAS 77 (1979) 1316.

⁵¹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 165.

⁵² Por. tamże, nr 42, a także Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja „Eucharisticum mysterium”*, dnia 25 maja 1967, nr 28: AAS 59 (1967) 556-557.

⁵³ Por. Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja „Actio pastoralis”*, dnia 15 maja 1969, nr 6g: AAS 61 (1969) 809; *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci*, dnia 1 listopada 1973, nr 48: AAS 66 (1974) 44.

⁵⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 42, 338; *Rituale Romanum. Ordo celebrandi Matrimonium*, Typis Polyglottis Vaticanis 1969, nry 22, 42, 57; *Ordo Exsequiarum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1969, nry 41, 64.

⁵⁵ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 97.

⁵⁶ Por. tamże, nr 139.

ga krótkich chwil ciszy, dostosowanych do potrzeb zgromadzenia, aby wierni mogli przyjąć do serca słowo Boże i przygotować na nie odpowiedź przez modlitwę.

Owe chwile ciszy w Liturgii słowa można z pożytkiem zachować na przykład przed rozpoczęciem samej liturgii słowa, po pierwszym i drugim czytaniu, wreszcie po homilii⁵⁷.

f) Wyznanie wiary

29. Symbol, czyli wyznanie wiary, które winno być odmawiane zgodnie z przepisami, w sprawowaniu Mszy świętej zmierza do tego, aby lud wyraził zgodę i odpowiedź na słowo Boże, usłyszane w czytaniach i homilii, oraz w formie zatwierdzonej przez Kościół przypomniawszy sobie zasady wiary, zanim w Eucharystii zacznie sprawować tajemnicę wiary⁵⁸.

g) Modlitwa powszechna, czyli modlitwa wiernych

30. W świetle słowa Bożego, na które zgromadzenie wiernych w pewien sposób odpowiada, zanoszą się w modlitwie powszechnej błagania w potrzebach całego Kościoła i miejscowej wspólnoty, za zbawienie świata, za ludzi cierpiących z powodu wszelkich trudności oraz za różne grupy osób.

Diakon albo ktoś z usługujących, albo niektórzy wierni pod przewodnictwem celebransa podają zgromadzeniu krótkie i w duchu mądrej wolności ułożone wezwania błagalne, poprzez które „lud, wykonując swoją funkcję kapłańską, przyczynia się za wszystkimi ludźmi”⁵⁹ i tak, dopełniając w sobie owoców przyjęcia słowa Bożego, przechodzi do bardziej godnego sprawowania Liturgii eucharystycznej.

31. Celebrans kieruje modlitwą powszechną, stojąc przy krześle w miejscu przewodniczenia, intencje zaś wypowiada z ambony⁶⁰.

Zgromadzeni wierni uczestniczą w modlitwie w postawie stojącej, wypowiadając lub śpiewając wspólnie wezwanie po każdej z wygłoszonych intencji albo modląc się w ciszy⁶¹.

2. WARUNKI WYMAGANE DO WŁAŚCIWEGO STOSOWANIA LITURGII SŁOWA

a) Miejsce głoszenia słowa Bożego

32. We wnętrzu kościoła winno się znajdować miejsce podwyższone, stałe, godne i okazałe, odpowiadające godności słowa Bożego. Powinno jasno przypominać wiernym, że we Mszy świętej zostaje przygotowany tak stół słowa Bożego jak i stół Ciała Chrystusowego⁶², winno wreszcie stanowić skuteczną pomoc dla wiernych w uważnym słuchaniu podczas Liturgii słowa.

⁵⁷ Por. tamże, nr 23.

⁵⁸ Por. tamże, nr 43.

⁵⁹ Por. tamże, nr 45.

⁶⁰ Por. tamże, nr 99.

⁶¹ Por. tamże, nr 47.

⁶² Por. wyżej, przyp. 23.

Należy więc starannie przemyśleć, w zależności od struktury każdego kościoła, odpowiednie ustawienie ambony oraz jej związek z ołtarzem.

33. Ambona winna być odpowiednio przyozdobiona stosownie do swojej struktury na sposób stały lub zależnie od okoliczności, przynajmniej w dniach uroczystych.

Ponieważ ambona jest miejscem, z którego usługujący głoszą słowo Boże, z natury swojej winna być zarezerwowana dla czytań, psalmu responsoryjnego i paschalnego orędzia. Homilia zaś i modlitwa wiernych mogą być wygłaszane z ambony z racji ich ścisłego związku z całą Liturgią słowa. Jest natomiast mniej odpowiednie, aby na ambonę wchodzili inni usługujący, np. komentator, kantor lub prowadzący śpiew⁶³.

34. Aby ambona mogła dogodnie służyć do sprawowania obrzędów, winna być obszerna, skoro niekiedy musi się zmieścić na niej kilku usługujących. Należy także zadbać o to, aby lektorzy mieli na ambonie oświetlenie wystarczające do czytania tekstu i by w razie potrzeby mogli skorzystać ze współczesnych środków technicznych zapewniających wiernym dobrą słyszalność.

b) Księgi służące do głoszenia słowa Bożego podczas liturgii

35. Księgi, z których bierze się czytania słowa Bożego, usługujący, wykonywane przez nich czynności, miejsca i inne rzeczy – wszystko to budzi u uczestników pamięć o obecności Boga przemawiającego do swojego ludu. Należy więc zadbać i o to, aby księgi będące w czynności liturgicznej znakami i symbolami nadziemskiej rzeczywistości, były naprawdę godne, ozdobne i piękne⁶⁴.

36. Ponieważ zwiastowanie orędzia Ewangelii zawsze stanowi szczyt Liturgii słowa, tradycja liturgiczna tak zachodnia jak i wschodnia podtrzymywała stale pewne rozróżnienie między księgami czytań. Księgę Ewangelii sporządzano z wielką starannością, przyozdabiano i otaczano oznakami czci w odróżnieniu od innej czy innych ksiąg czytań. Ze wszech miar wypada więc, aby i w naszych czasach w katedrach i przynajmniej w większych i liczniejszych parafiach i kościołach był pięknie przyozdobiony Ewangeliarz oddzielny od księgi innych czytań. Ewangeliarz ten przekazuje się diakonowi podczas święceń oraz kładzie na głowę elekta i podtrzymuje nad nią w obrzędzie święceń biskupa⁶⁵.

37. Z racji godności słowa Bożego księgi czytań używane przy sprawowaniu liturgii winny się odróżniać od innych pomocy pastoralnych, np. broszur służących wier-
nym do przygotowywania czytań lub do osobistej medytacji.

⁶³ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 272.

⁶⁴ Por. KL 122.

⁶⁵ Por. *Pontificale Romanum, De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi*, Typis Polyglottis Vaticanis 1968, p. 28, nr 24; p. 58, nr 21; p. 85, nr 24; p. 70, nr 25; p. 110, nr 25.

Rozdział trzeci

OBOWIĄZKI I POSŁUGI W SPRAWOWANIU LITURGII SŁOWA WE MSZY ŚWIĘTEJ

1. POSŁUGA PRZEWODNICZĄCEGO W LITURGII SŁOWA

38. Przewodniczący Liturgii słowa, chociaż sam jest słuchaczem słowa Bożego głoszonego przez innych, pozostaje zawsze pierwszą osobą, której zostało powierzone zadanie głoszenia słowa i dzielenia się z wiernymi, szczególnie w homilii, ukrytym w słowie duchowym pokarmem. Sam lub przy pomocy innych troszczy się on o zapewnienie odpowiedniego sposobu czytania słowa Bożego, z reguły jednakże pozostawia sobie opracowanie pewnych wyjaśnień mających na celu uważne słuchanie słowa przez wiernych, a zwłaszcza przygotowanie homilii, która ma im ułatwić owocne przyjęcie słowa Bożego.

39. Konieczne jest, aby przede wszystkim ten, kto ma przewodniczyć liturgii, doskonale znał strukturę Lekcjonarza, by umiał pobudzać serca wiernych do przyjęcia owoców słowa Bożego. Trzeba, aby przez modlitwę i studium dostrzegał powiązanie między różnymi tekstami Liturgii słowa, tak by wierni w świetle porządku czytań właściwie pojmowali misterium Chrystusa i Jego zbawcze dzieło.

40. Przewodniczący winien chętnie korzystać z zaproponowanych w Lekcjonarzu możliwości wyboru czytań, odpowiedzi, psalmów responsoryjnych, aklamacji przed Ewangelią⁶⁶, ale winien to czynić w porozumieniu z wszystkimi zainteresowanymi⁶⁷ i z uwzględnieniem zdania wiernych w tym, co do nich należy⁶⁸.

41. Przewodniczący zgromadzenia wykonuje właściwą sobie funkcję i posługę słowa Bożego także wtedy, gdy wygłasza homilię⁶⁹. Przez nią swych braci prowadzi do głębszego rozumienia Pisma Świętego, dusze wiernych otwiera na dziękczynienie za wielkie dzieła Boże, podtrzymuje wiarę obecnych w słowo, które w sprawowaniu liturgii przez Ducha Świętego staje się sakramentem, przygotowuje ich do owocnego przyjęcia Komunii świętej, wzywa do podjęcia wymagań życia chrześcijańskiego.

42. Do przewodniczącego należy niekiedy wprowadzenie wiernych w Liturgię słowa przez odpowiednie wyjaśnienia przed czytaniem⁷⁰. Wyjaśnienia te pomogą zapewne zgromadzeniu do lepszego słuchania słowa Bożego; budzą bowiem wewnętrzną postawę wiary i dobrej woli. Funkcję tę może przewodniczący powierzyć także innym osobom, np. diakonowi lub komentatorowi⁷¹.

43. Przewodniczący, kierując modlitwą powszechną i w miarę możliwości wiążąc jej wstępną zachętę i końcową modlitwę z czytaniem i homilią danej celebracji, prowadzi wiernych do Liturgii eucharystycznej⁷².

⁶⁶ Por. poniżej, nry 78-91.

⁶⁷ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 318-320, 324-325.

⁶⁸ Por. tamże, nr 313.

⁶⁹ Por. tamże, nr 42; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nr 3: AAS 72 (1980) 334.

⁷⁰ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 11.

⁷¹ Por. tamże, nr 68.

⁷² Por. tamże, nry 33, 47.

2. ZADANIE WIERNYCH W LITURGII SŁOWA

44. Słowo Chrystusa gromadzi lud Boży, zapewnia wzrost i pożywienie. „W szczególności odnosi się to do liturgii słowa w odprawianiu Mszy świętej, jednoczącej w sobie ściśle obwieszczenie śmierci i zmartwychwstania Pańskiego, odpowiedź słuchającego ludu i samą ofiarę, przez którą Chrystus utwierdził Nowe Przymierze w Krwi swojej, a w której to ofierze uczestniczą wierni modlitwą i przyjmowaniem sakramentów”⁷³. Albowiem „nie tylko podczas czytania tego, «co zostało napisane dla naszego pouczenia» (Rz 15,4), lecz także gdy Kościół modli się, śpiewa lub działa, wiara uczestników wzrasta, a dusze wznoszą się ku Bogu, aby Mu oddać duchowy hołd i otrzymać obfitszą łaskę”⁷⁴.

45. Także dzisiaj zgromadzenie chrześcijan w Liturgii słowa, przez słuchanie wynikające z wiary, przyjmuje od Boga słowo przymierza, na które winno z wiarą odpowiedzieć, aby coraz bardziej stawało się ludem Nowego Przymierza. Lud Boży ma duchowe prawo obfitego czerpania ze skarbcza słowa Bożego: urzeczywistnia się to przez korzystanie z *Lekcjonarza mszalnego*, homilie i działalność duszpasterską.

Uczestnicząc w sprawowaniu Mszy świętej, wierni powinni słuchać słowa Bożego z taką wewnętrzną i zewnętrzną czcią, która by ich prowadziła do wzrostu duchowego życia i pozwoliła coraz głębiej wnikać w sprawowane misterium⁷⁵.

46. Aby wierni mogli ochotnym duchem sprawować pamiątkę Pańską, powinni uwrażliwić się na jedną obecność Chrystusa tak w słowie Bożym – „albowiem gdy w Kościele czyta się Pismo Święte, wówczas On sam mówi” – jak też „zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi”⁷⁶.

47. Aby słowo Boże mogło być przyjęte i wprowadzone w życie chrześcijan, domaga się ono żywej wiary⁷⁷, która z kolei budzi się nieustannie przez słuchanie głoszonego słowa Bożego.

Pismo Święte bowiem przede wszystkim w proklamacji liturgicznej staje się źródłem życia i mocy, zgodnie ze świadectwem Apostoła, że Ewangelia jest mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego⁷⁸, dlatego umiłowanie Pisma Świętego jest źródłem siły i odnowienia dla całego ludu Bożego⁷⁹. Trzeba więc, aby wszyscy chrześcijanie nieustannie otwierali się na radosne słuchanie słowa Bożego⁸⁰. Kiedy słowo Boże jest głoszone przez Kościół i wprowadzane w praktykę życia, oświeca ono wiernych pod działaniem Ducha Świętego i pociąga do przeżywania całego misterium Chrystusa Pana⁸¹. Słowo Boże owocnie przyjmowane pobudza do nawrócenia serca i do życia jaśniejącego wiarą, tak w wymiarze osobowym jak i wspólnoto-

⁷³ DK 4.

⁷⁴ KL 33.

⁷⁵ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 9.

⁷⁶ KL 7.

⁷⁷ Por. KL 9.

⁷⁸ Por. Rz 1,16.

⁷⁹ Por. KO 21.

⁸⁰ Cytowane w KO 21.

⁸¹ Por. J 14,15-26; 15,26 - 16,45-15.

wym⁸², jest bowiem podtrzymaniem chrześcijańskiego życia i źródłem modlitwy całego Kościoła⁸³.

48. Świadomość głębokiego związku Liturgii słowa i Liturgii eucharystycznej w sprawowaniu Mszy świętej będzie prowadzić wiernych do tego, aby uczestniczyli w niej od samego początku⁸⁴, aby to uczestnictwo było uważne i w miarę możliwości przygotowane przez zdobyte wcześniej głębsze poznanie Pisma Świętego; stąd też będzie płynąć pragnienie rozumienia tekstów czytanych w liturgii oraz gotowość dania na nie odpowiadzi przez śpiew⁸⁵.

W ten też sposób na słowo Boże usłyszane i rozważane wierni mogą dawać czynną odpowiedź, pełną wiary, nadziei i miłości, przez modlitwę i ofiarowanie samych siebie, nie tylko podczas sprawowania liturgii, lecz także całym życiem chrześcijańskim.

3. POSŁUGI W LITURGII SŁOWA

49. Tradycja liturgiczna funkcję czytania fragmentów biblijnych we Mszy świętej powierza usługującym: lektorom i diakonom. Gdy nie ma diakona lub innego kapłana, sam celebrans odczytuje Ewangelię⁸⁶, a w razie nieobecności lektora – wszystkie czytania⁸⁷.

50. Do diakona w mszalne Liturgii słowa należy odczytywanie Ewangelii, a w razie potrzeby wygłaszanie homilii oraz podawanie ludowi intencji modlitwy powszechnej⁸⁸.

51. „W sprawowaniu Eucharystii lektor posiada właściwą sobie funkcję, którą on sam powinien w zasadzie wypełniać, chociażby byli usługujący wyższego stopnia”⁸⁹. Należy mieć w poszanowaniu posługę lektora powierzoną obrzędem liturgicznym. Jeśli są lektorzy ustanowieni, winni wykonywać przysługującą im funkcję, przynajmniej w niedziele i święta, zwłaszcza w czasie głównej Mszy świętej. Można im będzie także powierzyć obowiązek służenia pomocą w ułożeniu Liturgii słowa, a w razie potrzeby przygotowania innych wiernych, którzy na mocy czasowego upoważnienia wykonują czytania we Mszy świętej⁹⁰.

52. Zgromadzenie liturgiczne potrzebuje lektorów, chociażby nie zostali do tej funkcji ustanowieni. Należy się więc starać o to, aby były pewne odpowiednie osoby świeckie, gotowe do wykonywania tej posługi⁹¹. Jeżeli jest więcej lektorów i istnieje potrzeba kilku czytań, wypada rozdzielić je między nich.

⁸² Por. DM 6 i 15; KO 26.

⁸³ Por. KL 24; Kongregacja Duchowieństwa, *Directorium catechisticum generale*, dnia 11 kwietnia 1971, nr 25: AAS 64 (1972) 114.

⁸⁴ Por. KL 56; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nr 1: AAS 72 (1980) 333-334.

⁸⁵ Por. KL 24 i 35.

⁸⁶ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 34.

⁸⁷ Por. tamże, nr 96.

⁸⁸ Por. tamże, nry 47,61,132; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nr 3: AAS 72 (1980) 334.

⁸⁹ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 66.

⁹⁰ Por. Paweł VI, *List apost. „Ministeria quaedam”*, dnia 15 sierpnia 1972, nr V: AAS 64 (1972) 532.

⁹¹ Por. Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nry 2 i 18: AAS 72 (1980) 334; por. także Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci*, dnia 1 listopada 1973, nry 22, 24, 27: AAS 66 (1974) 43.

53. We Mszach bez diakona wygłaszanie intencji modlitwy powszechnej, zwłaszcza jeśli mają być śpiewane, należy powierzyć kantorowi albo lektorowi, albo komuś innemu⁹².

54. Inny kapłan, diakon i lektor ustanowiony do pełnienia właściwej mu posługi, gdy wstępują na ambonę celem czytania słowa Bożego w Mszy świętej z ludem, winni być ubrani w przysługującą im szatę liturgiczną. Ci zaś, którzy pełnią posługę lektora jednorazowo lub nawet stale, mogą wstępować na ambonę w codziennym stroju, z zachowaniem jednak różnych zwyczajów miejscowych.

55. „Jest rzeczą konieczną, aby lektorzy wykonujący swoją posługę, choćby nie zostali ustanowieni specjalnym obrzędem, byli naprawdę odpowiedni i starannie przygotowani, a to w tym celu, ażeby wierni, słuchając czytań słowa Bożego, rozbudzali w sobie żywe i serdeczne umiłowanie Pisma Świętego”⁹³.

Przygotowanie to winno być przede wszystkim duchowe, ale konieczne jest także przygotowanie techniczne. Duchowe przygotowanie zakłada formację przynajmniej w dwóch dziedzinach: biblijnej i liturgicznej. Formacja biblijna zmierza do tego, aby lektorzy potrafili zrozumieć czytania w ich własnym kontekście oraz w świetle wiary pojmować istotną treść orędzia objawienia. Formacja liturgiczna winna lektorom zapewnić pewną znajomość sensu struktury Liturgii słowa oraz związków między Liturgią słowa i Liturgią eucharystyczną.

Przygotowanie techniczne ma na celu przyswojenie lektorom umiejętności publicznego czytania zarówno żywym głosem jak i przy pomocy współczesnych urządzeń nagłaśniających.

56. Do psalterzysty, czyli śpiewaka psalmu, należy śpiewanie w sposób responsoryjny lub ciągły psalmu albo innej pieśni biblijnej, graduału i „Alleluja”, a także innych śpiewów między czytaniem. Może on zależnie od okoliczności intonować „Alleluja” i werset⁹⁴.

Ze wszech miar wypada, aby w każdej wspólnotce kościelnej były osoby świeckie zdolne do wypełniania funkcji psalterzysty, a więc odznaczające się umiejętnością śpiewania psalmów, prawidłową wymową i dykcją. To, co wyżej zostało powiedziane o formacji lektorów, odnosi się także do śpiewających psalm.

57. Również komentator, który z odpowiedniego miejsca zgromadzeniu wiernych podaje stosowne wyjaśnienia i zachęty, jasne, zwięzłe i przejrzyste, starannie przygotowane, z zasady na piśmie, i wcześniej sprawdzone przez celebransę, wykonuje prawdziwą posługę liturgiczną⁹⁵.

⁹² Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 47, 66, 151; Rada dla wykonania Konstytucji o liturgii, *De oratione communi seu fidelium*, Città del Vaticano 1966, nr 8.

⁹³ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 66.

⁹⁴ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 37a i 67.

⁹⁵ Por. tamże, nr 68.

CZEŚĆ DRUGA

STRUKTURA LEKCJONARZA MSZALNEGO

Rozdział czwarty

OGÓLNY UKŁAD LEKCJONARZA MSZALNEGO

1. PASTORALNY CEL LEKCJONARZA MSZALNEGO

58. Układ czytań, zawarty w *Lekcjonarzu Mszału rzymskiego*, został opracowany zgodnie z myślą Soboru Watykańskiego II przede wszystkim w celu pastoralnym. Dla osiągnięcia tego celu zostały gruntownie opracowane i sprecyzowane nie tylko zasady, na których opiera się nowy układ czytań, lecz także wykazy tekstów. W dziele tym współpracowało wielu pochodzących z całego świata specjalistów w dziedzinie egzegezy, liturgii, katechezy i duszpasterstwa. Lekcjonarz jest owocem tej wspólnej pracy.

Można żywić nadzieję, że długotrwałe czytanie i wyjaśnianie ludowi chrześcijańskiemu Pisma Świętego w czasie sprawowania Eucharystii dokonywane na podstawie Lekcjonarza, w sposób wielce skuteczny przyczyni się do osiągnięcia celu, jaki raz po raz stawiał Sobór Watykański II⁹⁶.

59. Przy wprowadzaniu odnowy liturgii uznano, że będzie to bardzo odpowiadać woli i nakazom Soboru Watykańskiego II⁹⁷, jeżeli zostanie sporządzony jeden Lekcjonarz bogaty i obfitujący w teksty, który zarazem mógłby być przystosowany do pewnych postulatów i potrzeb Kościołów partykularnych i różnych zgromadzeń liturgicznych. Ci, którzy pracowali nad wprowadzeniem dzieła odnowy, starali się o zachowanie liturgicznej tradycji obrządku rzymskiego, zarazem jednak starannie brali pod uwagę znaczenie różnych form doboru i wykorzystania czytań biblijnych w innych rodzinach liturgicznych i w niektórych Kościołach partykularnych.

Wykorzystywali przy tym wyniki dotychczasowych doświadczeń, a jednocześnie starali się unikać braków tkwiących w minionej tradycji.

60. Obecny więc *Lekcjonarz mszalny* zawiera układ czytań biblijnych zapewniający wiernym poznanie całego słowa Bożego na zasadzie stopniowego rozwinięcia. Dobór i porządek czytań przez cały rok liturgiczny, a zwłaszcza w okresie Paschy, Wielkiego Postu i Adwentu, zmierza do tego, aby wierni stopniowo coraz głębiej poznawali wyznawaną przez siebie wiarę i historię zbawienia⁹⁸. Dzięki temu układ czytań odpowiada potrzebom i dążeniom ludu chrześcijańskiego.

⁹⁶ Por. np. Paweł VI, *Konstytucja apost. „Missale Romanum”*: To wszystko ułożono w taki sposób, aby budzić w wiernych „głód słowa Bożego”, dzięki któremu lud Nowego Przymierza pod przewodnictwem Ducha Świętego zmierzałby do doskonałej jedności Kościoła. Żywimy mocną nadzieję, że kapłani i wierni z pomocą nowych tekstów lepiej przygotują się do Stołu Pańskiego i że głębiej rozważając Pismo Święte, będą się coraz obficie karmić słowem Bożym. Wskutek tego, zgodnie z poleceniem Soboru Watykańskiego II, Pismo Święte stanie się nie wysychającym źródłem życia duchowego, główną podstawą chrześcijańskiej katechezy i ośrodkiem nauczania teologii”, *Missale romanum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1975, 15. (Tekst polski: *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. [13]).

⁹⁷ Por. KL 35 i 51.

⁹⁸ Por. Paweł VI, *Konstytucja apost. „Missale Romanum”*: „ciągły proces misterium zbawienia, został jasno przedstawony słowami objawienia Bożego”, *Missale romanum*, 15 (Tekst polski: *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. [12]).

61. Choć czynność liturgiczna sama z siebie nie jest jakąś formą katechezy, kryje w sobie jednak charakter dydaktyczny, który wyraża się także w *Lekcjonarzu Mszału rzymskiego*⁹⁹, tak iż słusznie może być uważana za pedagogiczną pomoc sprzyjającą katechezie.

Lekcjonarz mszalny bowiem w odpowiedni sposób na podstawie Pisma Świętego przedstawia główne czyny i słowa historii zbawienia, tak że sama historia zbawienia, którą w licznych jej momentach i wydarzeniach stopniowo przypomina Liturgia słowa, ukazuje się wiernym jako proces, który się aktualnie przedłuża poprzez uobecnienie w Eucharystii paschalnego misterium Chrystusa.

62. Duszpasterska użyteczność jednego układu czytań w *Lekcjonarzu mszalnym* obrządku rzymskiego ujawnia się jeszcze z innego tytułu: wszyscy wierni, chociażby z różnych powodów nie uczestniczyli w liturgii zawsze w tym samym zgromadzeniu, wszędzie w pewnych dniach i okresach słuchają tych samych czytań i rozmyślają nad ich przystosowaniem do konkretnych okoliczności, także w miejscowościach, w których z powodu braku kapłana diakon lub inna osoba upoważniona przez biskupa przewodniczy celebracji słowa Bożego¹⁰⁰.

63. Duszpasterze, którzy na podstawie słowa Bożego pragną dać jakąś szczególną odpowiedź na zapotrzebowanie swoich zgromadzeń, winni nade wszystko pamiętać, że są zwiastunami całego misterium Chrystusa i Ewangelii. Mogą oni korzystać ze zbiorów czytań zaproponowanych w *Lekcjonarzu mszalnym* zwłaszcza z okazji sprawowania jakiejś Mszy obrzędowej, wotywniej, ku czci świętych lub w różnych okolicznościach. Przy zachowaniu ogólnych zasad istnieją także szczególne możliwości wyboru czytań słowa Bożego we Mszach odprawianych z udziałem grup specjalnych¹⁰¹.

2. ZASADY REDAKCJI LEKCJONARZA MSZALNEGO

64. Aby *Lekcjonarz mszalny* mógł prowadzić do osiągnięcia zamierzonego celu, jego części zostały dobrane i ułożone z uwzględnieniem zarówno następstwa okresów liturgicznych, jak i zasad hermeneutycznych ustalonych przez współczesne badania egzegetyczne.

Wydaje się więc stosowne podanie tutaj zasad, jakie zastosowano przy opracowaniu *Lekcjonarza mszalnego*.

a) Dobór tekstów

65. Układ czytań w okresach poświęconych obchodzeniu misterium Chrystusa (*Proprium de tempore*) jest następujący: na niedziele i święta zostały zaproponowane

⁹⁹ Por. KL 9, 33; Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja „Inter Oecumenici”, dnia 26 września 1964*, nr 7: AAS 56 (1964) 878; Jan Paweł II, *Adhortacja apost. „Catechesi tradendae”, dnia 16 października 1979*, nr 23: AAS 71 (1979) 1296-1297.

¹⁰⁰ Por. KL 35,4; Św. Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja „Inter Oecumenici”, dnia 26 września 1964*, nry 37-38: AAS 56 (1964) 884.

¹⁰¹ Por. Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja „Actio pastoralis”, dnia 15 maja 1969*, nr 6: AAS 61 (1969) 809; *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci, dnia 1 listopada 1973*, nry 41-47: AAS 66 (1974) 43; Paweł VI, *Adhortacja apost. „Marialis cultus”, dnia 2 lutego 1974*, nr 12: AAS 66 (1974) 125-126.

ważniejsze urywki biblijne, tak aby w oznaczonym czasie można było odczytać w zgromadzeniu wiernych znaczną część słowa Bożego. Inna seria tekstów Pisma Świętego, w pewnym sensie uzupełniająca orędzie zbawienia dni świątecznych, jest zaproponowana na dni powszednie. Obydwie jednak ważniejsze części Lekcjonarza, to znaczy niedzielno-święteczna i codzienna, pozostają od siebie niezależne. Co więcej, układ czytań na niedziele i święta obejmuje cykl trzyletni, układ czytań na dni powszednie – cykl dwuletni. Stąd niedzielno-święteczny układ czytań biegnie niezależnie od codziennego i na odwrót. Dobór czytań w innych częściach Lekcjonarza, a więc w obchodach ku czci świętych, we Mszach obrzędowych, w różnych potrzebach, we Mszach wotywnych i za zmarłych, jest oparty na odrębnych zasadach.

b) Dobór czytań na niedziele i święta

66. Lekcjonarz na niedziele i święta odznacza się następującymi cechami:

1. Każda Msza ma trzy czytania: pierwsze ze Starego Testamentu, drugie z Apostoła (to jest z listów albo z Apokalipsy zależnie od okresu roku), trzecie z Ewangelii. Taki dobór czytań ilustruje jedność obu Testamentów i historii zbawienia, której ośrodkiem jest Chrystus obecny w swoim misterium paschalnym.

2. Bardziej urozmaicony i obfitszy dobór czytań w niedziele i święta jest zapewniony także przez to, iż na te dni przewiduje się cykl trzyletni, tak że te same teksty są czytane dopiero po upływie trzech lat¹⁰².

3. Zasady kierujące doborem czytań na niedziele i święta określa się jako zasadę „harmonizacji” lub „czytania półciągłego”. Jedną lub drugą zasadę stosuje się w zależności od okresów liturgicznych i szczególnych przymiotów każdego z nich.

67. Najlepszą harmonizację między czytaniem Starego i Nowego Testamentu mamy wtedy, gdy wynika ona z samego Pisma Świętego, to znaczy gdy nauka i wydarzenia zawarte w tekstach Nowego Testamentu pozostają w mniej lub więcej wyraźnym odniesieniu do nauki i wydarzeń Starego Testamentu. W niniejszym Lekcjonarzu teksty Starego Testamentu są dobrane przede wszystkim z racji ich związku z tekstami Nowego Testamentu, zwłaszcza z Ewangelią odczytywaną w danej Mszy świętej.

Inne powiązanie między tekstami czytań poszczególnych Mszy występuje w okresie Adwentu, Wielkiego Postu i Wielkanocy, to jest w okresach o szczególnym znaczeniu. W niedziele zaś w ciągu roku, które nie mają jakiegoś szczególnego charakteru, zarówno teksty czytań z listów apostolskich, jak i Ewangelii są ułożone w porządku półciągłym, podczas gdy czytanie ze Starego Testamentu jest zharmonizowane z Ewangelią.

¹⁰² Poszczególne lata oznacza się literami A, B, C. Ustalenia zaś, który rok ma być rokiem A, B, C, dokonuje się następująco: Literą C oznacza się rok, którego liczba jest podzielna przez trzy, przyjmując za początek cyklu rok pierwszy ery chrześcijańskiej. Tak rok pierwszy byłby rokiem A, rok 2 – rokiem B, rok 3 – rokiem C, a lata 6, 9, 12 itd. znów rokiem C. I tak np. rok 1980 jest rokiem C, rok zaś następny, tzn. 1981 – rokiem A, rok 1982 jest rokiem B, a rok 1983 – rokiem C itd.

Jest oczywiste, że poszczególne cykle będą według układu roku liturgicznego, mianowicie od pierwszej niedzieli Adwentu, która przypada w poprzedzającym roku cywilnym.

Określenie roku każdego cyklu łączy się ze szczególną cechą Ewangelii synoptycznej, która jest czytana w sposób półciągły w okresie zwykłym roku. Stąd pierwszy rok cyklu jest rokiem czytania Mateusza, rok drugi jest rokiem czytania Marka, trzeci – rokiem czytania Łukasza.

68. Wydawało się jednak, że tego, co było odpowiednie dla wyżej wspomnianych okresów, nie należało odnosić do niedziel, tak aby ustalać pewien zestaw tematów mogących ułatwić nauczanie wiernych poprzez homilię. Takiemu układowi sprzeciwia się właściwe pojęcie czynności liturgicznej, która zawsze jest sprawowaniem misterium Chrystusa i która na mocy tradycji korzysta ze słowa Bożego, powodując się nie tylko motywami rozumowymi lub pochodzącymi z zewnątrz, lecz troską o głoszenie Ewangelii i doprowadzenie wiernych do całej prawdy.

c) Układ czytań na dni powszednie

69. Układ czytań na dni powszednie opiera się na następujących kryteriach:

1. każda Msza ma dwa czytania: pierwsze ze Starego Testamentu lub z Apostoła (to jest z listów albo księgi Apokalipsy; w czasie wielkanocnym zaś z Dziejów Apostolskich), drugie z Ewangelii.

2. Roczny cykl czytań na czas Wielkiego Postu opiera się na specjalnych zasadach, uwzględniających charakter tego okresu, to jest jego wydzwięk chrzcielny i pokutny.

3. Na dni powszednie Adwentu, Okresu Narodzenia Pańskiego i Okresu Wielkanocnego jest przewidziany cykl roczny, dlatego czytania nie ulegają zmianie.

4. Na dni powszednie trzydziestu czterech tygodni w ciągu roku czytania Ewangelii są rozłożone w cyklu rocznym, który powtarza się co roku. Czytanie pierwsze jest ułożone w cyklu dwuletnim: czytania roku pierwszego stosuje się w latach nieparzystych, czytania roku drugiego w latach parzystych. W Lekcjonarzu na dni powszednie, podobnie jak na niedziele i święta, stosuje się zasady harmonijnego układu i czytania półciąglego, zwłaszcza gdy chodzi o okresy odznaczające się szczególnymi przymiotami.

d) Czytania na dni ku czci Świętych

70. Na dni ku czci Świętych proponuje się podwójną serię czytań:

1. Na uroczystości, święta i wspomnienia przeznaczona jest pierwsza seria, obejmująca przede wszystkim teksty własne na poszczególne dni. Znajdują się w niej także niektóre teksty wzięte spośród tekstów wspólnych i wskazane jako bardziej odpowiednie od innych.

2. Druga seria, obszerniejsza, znajduje się w zbiorze tekstów wspólnych (*Communio Sanctorum*). W tej części zaproponowane są najpierw teksty bardziej odpowiadające poszczególnym grupom Świętych (męczennikom, pasterzom, dziewicom itp.), następnie liczne teksty mówiące ogólnie o świętości, które mogą być stosowane zależnie od uznania, ilekroć Lekcjonarz dla dokonania wyboru czytań odsyła do tekstów wspólnych.

71. Gdy chodzi o układ tekstów znajdujących się w tej części, trzeba zauważyć, że znajdują się one razem w takim porządku, w jakim powinny być odczytywane. Najpierw więc są zamieszczone czytania ze Starego Testamentu, potem czytania z Apostoła, następnie psalmy i wersety między czytaniem, wreszcie teksty z Ewangelii. Są one tak rozłożone, że celebrans może dokonywać między nimi wyboru z uwzględnieniem duszpasterskich potrzeb zgromadzenia, chyba że coś innego wyraźnie jest zaznaczone.

e) Czytania we Mszach obrzędowych, w różnych potrzebach i za zmarłych

72. Podobny układ czytań występuje we Mszach obrzędowych, w różnych potrzebach, wotywnych i za zmarłych. Proponuje się zatem wiele tekstów, podobnie w zbiorze czytań wspólnych o Świętych.

f) Zasady wyboru i układu czytań

73. Prócz tych zasad, które kierują układem czytań w poszczególnych częściach Lekcjonarza, przyjęto inne, bardziej ogólne zasady, które można określić następująco:

1. Zarezerwowanie pewnych ksiąg dla pewnych okresów liturgicznych

74. Doniosłość treści niektórych ksiąg Pisma Świętego i tradycja liturgiczna powodują, że w Lekcjonarzu są one zarezerwowane dla pewnych okresów liturgicznych. Zachowano na przykład tradycję tak zachodnią (ambrozjańską i hiszpańską), jak i wschodnią, że w Okresie Wielkanocnym czyta się Dzieje Apostolskie, co najlepiej ukazuje, że całe życie Kościoła wzięło początek z misterium paschalnego. Zachowuje się również tradycję zachodnią i wschodnią co do czytania Ewangelii św. Jana w końcowych tygodniach Wielkiego Postu i w Okresie Wielkanocnym.

Czytanie Izajasza, szczególnie jego pierwszej części, tradycja związała z okresem Adwentu. Pewne jednak teksty tego proroka czyta się w Okresie Narodzenia Pańskiego. Na ten okres przeznaczony jest również Pierwszy List św. Jana.

2. Długość tekstów

75. Co do długości tekstów zachowano drogę pośrednią. Dokonano rozróżnienia między opowiadaniem, które wymagają pewnej rozciągłości tekstu i zazwyczaj są uważnie słuchane przez wiernych, a tekstami, których ze względu na głębię nauki nie można zbyt przedłużyć. Dla niektórych zaś tekstów dość długich przewiduje się dwojaką formę: dłuższą i krótszą, według uznania. W skrótach takich zachowano wielką ostrożność.

3. Teksty trudniejsze

76. Ze względów duszpasterskich w czytaniach niedzielnych i świątecznych unikano tekstów biblijnych, które rzeczywiście należą do trudniejszych, czy to obiektywnie dlatego, że nasuwają zbyt zawiłe zagadnienia co do rodzaju literackiego, krytyki tekstu lub egzegezy, czy też w pewnym stopniu dlatego, że wierni napotykały trudności w ich zrozumieniu. Jednakże nie wolno ukrywać przed wiernymi duchowych bogactw tekstów pod pozorem, że oni trudniej je pojmują, zwłaszcza gdy owa trudność ma swoje podłoże albo w niedostatecznym wykształceniu chrześcijańskim, którego żaden dobry wyznawca nie może być pozbawiony, albo też w niewystarczającym wykształceniu biblijnym, jakie powinien posiadać każdy dobry duszpasterz. Nierzadko pewne czytania trudniejsze stają się przystępniejsze w zestawieniu z innym czytaniem tej samej Mszy.

4. Opuszczenie niektórych wierszy

77. Tradycja wielu liturgii, nie wyłączając bynajmniej samej liturgii rzymskiej, w pewnych przypadkach zwykła opuszczać niektóre wiersze w czytaniach Pisma Świę-

tęgo. Należy podkreślić, że nie wolno dokonywać pochopnie podobnych opuszczeń, ażeby nie zniekształcić sensu danego tekstu albo myśli i stylu Pisma Świętego. Jednakże przy zachowaniu troski, ażeby sens pozostał rzeczywiście nie zmieniony co do swej istoty, wydawało się ze względów duszpasterskich słuszne zachowanie także w obecnym Lekcjonarzu wspomnianej tradycji. W przeciwnym razie niektóre teksty stałyby się zbyt rozwlekłe albo też należałoby całkowicie opuścić czytania przynoszące wiernym niemały, a czasem bardzo wielki pożytek, i to jedynie dlatego, że zawierają jeden lub drugi wiersz, który pod względem duszpasterskim jest mniej użyteczny albo też porusza zagadnienia naprawdę zbyt trudne.

3. ZASADY UŻYWANIA LEKCJONARZA

a) Możliwość wyboru niektórych tekstów

78. Niekiedy w Lekcjonarzu pozostawia się celebransowi swobodę wyboru jednego lub drugiego tekstu do czytania albo jednego tekstu spośród wielu podanych razem na to samo czytanie. W niedziele, uroczystości i święta zdarza się to rzadko, ażeby nie zacierać cech właściwych danemu okresowi liturgicznemu albo żeby bez potrzeby nie przerywać czytania półciągniętej danej księgi, natomiast taka swoboda wyboru dopuszczona jest w obchodach ku czci Świętych, w Mszach obrzędowych, w Mszach w różnych okolicznościach, wotywnych i za zmarłych.

Możliwości te, podane razem z innymi w *Ogólnym wprowadzeniu do Mszału rzymskiego* i w *Porządku śpiewów mszalnych (Ordo cantus Missae)*,¹⁰³ mają cel duszpasterski. Dlatego też kapłan w przygotowaniu Liturgii słowa „winien mieć na względzie bardziej duchowe dobro zgromadzenia niż własne upodobania.

Winien też pamiętać, że ten wybór części musi być dokonywany w zgodnym współdziałaniu z usługującymi i innymi osobami, które będą wykonywać jakąś część obrzędu; nie należy też wykluczać wiernych w sprawach, które bardziej bezpośrednio ich dotyczą”¹⁰⁴.

1. Dwa czytania przed Ewangelią

79. W Mszach, w których przewidziano trzy czytania, jest bardzo pożądane, aby rzeczywiście były trzy czytania. Jednak jeśli Konferencja Biskupów pozwoliła ze względów duszpasterskich, aby były tylko dwa czytania,¹⁰⁵ należy dokonać wyboru między dwoma czytaniem poprzedzającymi Ewangelię w ten sposób, by nie ucierpiało plan pełniejszego pouczenia wiernych o misterium zbawienia. Dlatego jeśli w danym miejscu nie ma innej wskazówki, należy dać pierwszeństwo czytaniu, które bardziej harmonizuje z Ewangelią, albo temu, które zgodnie ze wspomnianym planem lepiej

¹⁰³ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 36-40; *Missale Romanum. Ordo cantus Missae*, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, nry 5-9.

¹⁰⁴ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 313.

¹⁰⁵ Por. tamże, nr 318; Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja „Inaestimabile donum”*, dnia 3 kwietnia 1980, nr 1: AAS 72 (1980) 333-334.

służy organicznej katechezie prowadzonej przez pewien okres, albo wreszcie temu, które umożliwia czytanie półciągle jakiejś księgi¹⁰⁶.

2. Forma dłuższa lub krótsza

80. Przy wyborze jednej z dwóch form, w jakich ten sam tekst jest podawany, należy również stosować kryterium duszpasterskie. Niekiedy bowiem podaje się ten sam tekst w formie dłuższej i krótszej. Należy wtedy uwzględnić, czy większy owoc słuchaczom przyniesie czytanie dłuższe, czy krótsze; czy są oni zdolni należycie zrozumieć jakieś trudniejsze teksty; wreszcie czy będą mogli wysłuchać tekstu bardziej kompletnego, który potem zostanie wyjaśniony w homilii.

3. Wybór spośród dwóch tekstów

81. Gdy występuje możliwość wyboru spośród tekstów już ściśle określonych, należy brać pod uwagę pożytek uczestników. Chodzi tu zarówno o wybór tekstu łatwiejszego lub bardziej odpowiadającego danemu zgromadzeniu liturgicznemu, jak o powtórzenie lub odłożenie tekstu, który wyznaczony jest na pewną Mszę jako własny, a w innej może być zastosowany dowolnie, jeśli przemawiają za tym względy duszpasterskie. Może się to zdarzyć, gdy istnieje obawa, że jakiś tekst mógłby spowodować trudności w danym zgromadzeniu, albo gdy ten sam tekst w najbliższych dniach znów ma być czytany, np. w niedzielę i w dzień powszedni następującego tygodnia.

4. Czytania na dni powszednie

82. W układzie czytań na dni powszednie zaproponowane są teksty na poszczególne dni każdego tygodnia przez cały rok. Należy więc zasadniczo stosować te czytania, które są wyznaczone na dane dni, chyba że przypadnie uroczystość lub święto albo wspomnienie mające własne czytania¹⁰⁷.

Przy posługiwaniu się Lekcjonarzem na dni powszednie należy zwrócić uwagę na to, czy jakiś obchód przypadający w bieżącym tygodniu nie powoduje opuszczenia któregoś z czytań tej samej księgi. W takim wypadku kapłan, widząc układ czytań całego tygodnia, powinien przewidzieć, albo które części, jako mniej ważne, należy opuścić, albo, gdyby te części były pożyteczne dla pełnego ujęcia całego tematu, w jaki sposób połączyć je z innymi czytaniem.

5. Czytania na dni ku czci Świętych

83. Na obchody ku czci Świętych podane są czytania własne, o ile takie rzeczywiście istnieją, tzn. mówiące o samej osobie świętego albo o tajemnicy, o której odprawia się Mszę świętą. Te teksty, choćby to był tylko dzień wspomnienia, powinny być czytane zamiast czytań bieżących przewidzianych w Lekcjonarzu na dni powszednie.

¹⁰⁶ Np. w okresie Wielkiego Postu proponuje się ciągłość czytań Starego Testamentu według rozwoju historii zbawienia; w niedziele w ciągu roku proponuje się czytanie półciągle jakiegoś listu. Wypada wtedy, aby duszpasterz wybierał jedno lub drugie czytanie w sposób systematyczny przez kilka kolejnych niedziel i aby w ten sposób zapewniał harmonię katechezy; stanowczo nie wypada czytać bez porządku raz urywek ze Starego Testamentu, raz z listu, bez harmonijnego uporządkowania następujących tekstów.

¹⁰⁷ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 319.

Niekiedy podane są czytania przystosowane, to jest takie, które ukazują albo szczególny rys życia duchowego, albo wyrażają działalność Świętego. W tych wypadkach nie wydaje się niezbędne stosowanie tych czytań, chyba że przemawia za tym wzgląd duszpasterski. Często również są podane czytania zamieszczone w części wspólnej, aby wybór był łatwiejszy. Są to jednak tylko propozycje: zamiast czytania przystosowanego lub po prostu zaproponowanego można wybrać jakieś inne czytanie spośród czytań wspólnych.

Kapłan odprawiający z udziałem ludu powinien się troszczyć przede wszystkim o duchowe dobro wiernych i strzec się narzucania im swoich upodobań. Postara się zwłaszcza o to, by zbyt często bez dostatecznego powodu nie opuszczać czytań, które w Lekcjonarzu są wyznaczone na poszczególne dni; Kościół bowiem pragnie, aby wiernym hojniej zastawiano stół słowa Bożego¹⁰⁸.

Ponadto w części wspólnej podane są czytania wspólne, to jest te, które się nadają albo dla określonej grupy Świętych (np. męczenników, dziewic, pasterzy), albo dla Świętych w ogóle. Ponieważ w tych wypadkach podane są liczne teksty na to samo czytanie, odprawiający kapłan powinien wybrać tekst najbardziej odpowiedni dla słuchaczy. We wszystkich obchodach czytania mogą być brane nie tylko spośród tekstów wspólnych, do których w poszczególnych wypadkach Lekcjonarz odsyła, lecz także, jeśli szczególny wzgląd za tym przemawia, z tekstów wspólnych o Świętych (mężczyznach lub kobietach).

84. W obchodach ku czci Świętych należy ponadto pamiętać o tym, że:

a) W uroczystości i święta zawsze należy stosować czytania zamieszczone w tekstach własnych (*Proprium*) lub wspólnych (*Commune*); dla obchodów przewidzianych w kalendarzu ogólnym zawsze są wyznaczone czytania własne.

b) W uroczystości przewidziane w kalendarzach partykularnych zaproponowane są trzy czytania, w których pierwsze jest wzięte ze Starego Testamentu (w Okresie Wielkanocnym z Dziejów Apostolskich lub Apokalipsy), drugie z Apostoła, trzecie z Ewangelii, chyba że Konferencja Biskupów postanowi, aby były tylko dwa czytania¹⁰⁹.

c) W święta i wspomnienia, gdy są tylko dwa czytania, pierwsze może być albo ze Starego Testamentu, albo z Apostoła, drugie zaś z Ewangelii. Jednak w Okresie Wielkanocnym, według tradycyjnego w Kościele zwyczaju, pierwsze czytanie bierze się z Apostoła, drugie zaś, o ile to możliwe, z Ewangelii św. Jana.

6. Inne części Lekcjonarza

85. Dla Mszy obrzędowych w Lekcjonarzu są wskazane te same teksty, które zostały już podane w poszczególnych częściach rytuału, z wyjątkiem tekstów przeznaczonych dla obchodów, które nie mają być włączone w Mszę świętą¹¹⁰.

86. W Mszach w różnych okolicznościach, w Mszach obrzędowych oraz w Mszach za zmarłych w Lekcjonarzu podane są liczne teksty, które mogą stanowić odpowiednią pomoc w przystosowaniu obrzędów do okoliczności i potrzeb różnych uczestników¹¹¹.

¹⁰⁸ Por. tamże, nr 316c; KL 51.

¹⁰⁹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 318.

¹¹⁰ Por. *Rituale Romanum. Ordo Paenitentiae. Praenotanda*, nr 13.

87. W Mszach obrzędowych, w Mszach w różnych okolicznościach, w Mszach wotywnych oraz w Mszach za zmarłych, gdy podane są liczne teksty na to samo czytanie, dokonuje się wyboru przy pomocy przedstawionych powyżej kryteriów dotyczących wyboru czytań wspólnych o Świętych.

88. Kiedy Msza obrzędowa jest zakazana, a na podstawie zasad wskazanych w każdym obrzędzie spośród tekstów przeznaczonych dla Mszy obrzędowych wolno wziąć jedno czytanie, należy uwzględnić wspólne duchowe dobro uczestników¹¹².

b) Psalm responsoryjny i aklamacja przed Ewangelią

89. Spośród śpiewów między czytaniem doniosłe znaczenie ma psalm następujący po pierwszym czytaniu. Zwykle bierze się psalm podany po czytaniu, chyba że chodzi o czytania wspólne o Świętych, na Msze obrzędowe, na Msze w różnych okolicznościach i na Msze wotywnie, wtedy bowiem wyboru psalmu dokonuje sam kapłan odpowiadający, kierując się duchowym pożytkiem wiernych.

Aby lud mógł łatwiej wykonać refren, na różne okresy roku i dla różnych kategorii Świętych wybrano pewne teksty psalmów i refrenów, które wolno stosować zamiast tekstów ściśle odpowiadających czytaniom, gdy psalm się śpiewa¹¹³.

90. Drugi śpiew, który należy wykonać po drugim czytaniu przed Ewangelią, albo jest ustalony w formularzu mszalnym i zharmonizowany z Ewangelią, albo można go wybrać z serii wspólnej jakiegoś okresu lub kategorii Świętych.

91. W Wielkim Poście przed wierszem poprzedzającym Ewangelię i po nim, zależnie od okoliczności, można użyć jednej z następujących aklamacji („Chwała Tobie, Chryste, Królu wiecznej chwały”; „Chwała i cześć Tobie, Panie Jezu”; „Chwała i cześć Tobie, Chryste”; „Chwała Tobie, Słowo Boże”; „Chwała Tobie, Królu wieków”) albo innej podobnej¹¹⁴.

¹¹¹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 320.

¹¹² Por. tamże, nr 313.

¹¹³ Por. *Missale Romanum. Ordo lectionum Missae*. Editio typica altera 1981, nry 173-174, 97-98.

¹¹⁴ Por. tamże, nry 223 -130

Rozdział piąty

OPIS LEKCJONARZA

92. Aby pomóc duszpasterzom w zrozumieniu struktury Lekcjonarza, tak aby korzystanie z niego stało się żywe i przyniosło wiernym duchowy pożytek, wydaje się, że stosownie będzie podanie jego krótkiego opisu, przynajmniej w odniesieniu do głównych obchodów i różnych okresów roku liturgicznego, ze względu na które zostały dobrane czytania według zasad wyżej wskazanych.

1. OKRES ADWENTU

a) Niedziele

93. Czytania z Ewangelii mają cechę charakterystyczną: odnoszą się do przyjścia Pana na końcu czasów (pierwsza niedziela), do Jana Chrzciciela (niedziela druga i trzecia), do wydarzeń, które bezpośrednio przygotowały przyjście Pana (czwarta niedziela).

Czytania ze Starego Testamentu stanowią prorocтва o Mesjaszu i o czasach mesjańskich, zwłaszcza z Księgi Izajasza.

Czytania z pism apostołskich zawierają upomnienia i hymny pochwalne zgodnie z różnymi cechami charakterystycznymi tego okresu.

b) Dni powszednie

94. Podane są dwie serie czytań: jednej używa się od początku Adwentu do dnia 16 grudnia, drugiej od 17 grudnia do 24 grudnia.

W pierwszej części Adwentu czyta się Księgę Izajasza, według porządku księgi, łącznie z tekstami ważniejszymi, jakie przypadają także w niedziele. Ewangelie tych dni są dobrane do pierwszego czytania.

Od czwartku drugiego tygodnia zaczynają się czytania z Ewangelii o Janie Chrzcicielu; pierwsze zaś czytanie stanowi albo dalszy ciąg Księgi Izajasza, albo wybrany tekst nawiązujący do Ewangelii.

W ostatnim tygodniu przed Narodzeniem Pańskim czyta się opis wydarzeń, które bezpośrednio przygotowały narodzenie Chrystusa z Ewangelii według św. Mateusza (rozdz. 1) i według św. Łukasza (rozdz. 1). Jako pierwsze czytanie w związku z Ewangelią dobrano teksty z różnych ksiąg Starego Testamentu, wśród których znajdują się niektóre ważne prorocтва mesjańskie.

2. OKRES NARODZENIA PAŃSKIEGO

a) Uroczystości, święta i niedziele

95. W Wigilię i podczas trzech Mszy Narodzenia Pańskiego zarówno czytania prorockie jak i inne czytania zostały wybrane na podstawie tradycji rzymskiej.

W niedzielę podczas Oktawy Narodzenia Pańskiego, jako w święto Świętej Rodziny, Ewangelia mówi o dzieciństwie Jezusa, pozostałe czytania o cnotach życia rodzinnego.

W dzień Oktawy Narodzenia Pańskiego i uroczystości Świętej Bożej Rodzicielki Maryi czytania mówią zarówno o Bogarodzicy Dziewicy, jak i o nadaniu Najświętszego Imienia Jezus.

W drugą niedzielę po Narodzeniu Pańskim czytania odnoszą się do tajemnicy wcielenia.

W uroczystość Objawienia Pańskiego czytania ze Starego Testamentu i z Ewangelii zostały dobrane z zachowaniem tradycji rzymskiej, jako czytanie z Apostoła wyznaczony jest tekst o powołaniu pogan do zbawienia.

W święto Chrztu Pańskiego dobrano teksty o tej tajemnicy.

b) Dni powszednie

96. Od dnia 29 grudnia czyta się w sposób ciągły cały Pierwszy List św. Jana, którego czytanie rozpoczyna się już dnia 27 grudnia w święto św. Jana oraz następnego dnia w święto Młodzianków.

Ewangelie odnoszą się do objawień Pana. Czyta się bowiem wydarzenia z dzieciństwa Jezusa z Ewangelii według św. Łukasza (w dniach 29 i 30 grudnia), pierwszy rozdział Ewangelii według św. Jana (od 31 grudnia do 5 stycznia) i szczególne objawienia się Pana, wyjęte z trzech synoptyków (od 7 do 12 stycznia).

3. OKRES WIELKIEGO POSTU

a) Niedziele

97. Czytania z Ewangelii są rozłożone w sposób następujący: w niedzielę pierwszą i drugą zachowano opowiadania o kuszeniu i o przemienieniu Chrystusa, z tym że odczytuje się je według trzech synoptyków.

W następne trzy niedziele przywrócono w roku A Ewangelie o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu. Te Ewangelie, ponieważ są ważne ze względu na chrześcijańską inicjację, mogą być czytane również w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni.

Jednakże w roku B i C podaje się również inne teksty, a mianowicie: w roku B czytamy teksty św. Jana o przyszłym uwielbieniu Chrystusa przez krzyż i zmartwychwstanie, w roku C teksty św. Łukasza o nawróceniu.

W Niedzielę Palmową Męki Pańskiej na procesję zostały dobrane teksty z trzech Ewangelii synoptycznych, odnoszące się do uroczystego wjazdu Pana do Jerozolimy; we Mszy zaś czyta się opowiadanie o męce Pańskiej.

Czytania ze Starego Testamentu odnoszą się do dziejów zbawienia, które są jednym z właściwych przedmiotów katechezy wielkopostnej. Na poszczególne lata wyznaczono cykle tekstów przedstawiających zasadnicze etapy tych dziejów od początku aż do obietnicy nowego przymierza.

Czytania z Apostoła są dobrane w ten sposób, aby harmonizowały z czytaniem z Ewangelii i Starego Testamentu oraz, o ile to możliwe, by uwydatniał się między nimi wewnętrzny związek.

b) Dni powszednie

98. Czytania z Ewangelii i Starego Testamentu są dobrane pod kątem ich wzajemnego związku i omawiają różne tematy katechezy wielkopostnej, dostosowane do duchowego sensu tego okresu. Począwszy od poniedziałku czwartego tygodnia następuje czytanie pólciągłe św. Jana, podające z Ewangelii te teksty, które lepiej odpowiadają cechom charakterystycznym Wielkiego Postu.

Ponieważ obecne czytania o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu czyta się w niedziele, lecz tylko w roku A (a w pozostałych latach jest to pozostawione do wyboru), przewidziano, że te perykopy mogą być czytane także w dni powszednie. Dlatego na początku trzeciego, czwartego i piątego tygodnia umieszczono Msze do wyboru z tymi tekstami. Te czytania mogą być użyte w jakikolwiek dzień tygodnia, zamiast czytań bieżących. W pierwszych dniach Wielkiego Tygodnia czytania mówią o tajemnicy Męki Pańskiej. Czytania Mszy Krzyżma rzucają światło na mesjańską funkcję Chrystusa i jej przedłużenie w Kościele przez sakramenty.

4. ŚWIĘTE TRIDUUM I OKRES WIELKANOCNY**a) Święte Triduum Paschalne**

99. We Mszy Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek wspomnienie uczty, która poprzedziła wyjście z Egiptu, stanowi szczególne tło dla przykładu, jaki daje Chrystus, umywając uczniom nogi, a także dla słów św. Pawła o ustanowieniu Paschy chrześcijańskiej w Eucharystii.

Czynność liturgiczna w Wielki Piątek Męki Pańskiej osiąga szczyt w Janowym opowiadaniu o męce Pana, który jako Sługa Boży, zapowiedziany w Księdze Izajasza, prawdziwie stał się jedynym Kapłanem, ofiarując samego siebie Ojcu.

Na świętą noc Wigilii Paschalnej zostało zaproponowanych siedem czytań ze Starego Testamentu, które przypominają wielkie dzieła Boże dokonane w historii zbawienia, oraz dwa czytania z Nowego Testamentu, a mianowicie zwiastowanie zmartwychwstania według trzech Ewangelii synoptycznych i czytanie z Apostoła o chrzcie chrześcijańskim jako sakramencie zmartwychwstania Chrystusa.

We Mszy w dniu Paschy czyta się Ewangelię z Jana o znalezieniu pustego grobu. Można jednak także czytać według uznania teksty Ewangelii zaproponowane na noc świętą albo tam, gdzie celebruje się Mszę wieczorną, opowiadanie z Łukasza o ukazaniu się Chrystusa uczniom idącym do Emaus. Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich, które stosuje się w Okresie Wielkanocnym zamiast czytania ze Starego Testamentu. Czytanie z Apostoła mówi o przeżywaniu misterium paschalnego w Kościele.

b) Niedziele

100. Aż do trzeciej niedzieli wielkanocnej czytania z Ewangelii opowiadają o zjawieniach się Chrystusa zmartwychwstałego. Czytania o Dobrym Pasterzu są wyznaczone na czwartą niedzielę wielkanocną. Na niedziele wielkanocne piątą, szóstą i siódmą są wyznaczone wyjątki z mowy i modlitwy Chrystusa po Ostatniej Wieczery. W ten

sposób każdego roku będą podawane pewne dane o życiu, świadectwie i rozwoju pierwotnego Kościoła.

Jako czytanie apostołskie czyta się w roku A Pierwszy List św. Piotra, w roku B Pierwszy List św. Jana, w roku C Apokalipsę; powyższe teksty najlepiej odpowiadają duchowi radosnej wiary i mocnej nadziei, która cechuje ten okres.

c) Dni powszednie

101. Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich, podobnie jak w niedziele, na sposób półciągly. Podczas Oktawy Wielkanocnej czyta się Ewangelie opowiadające o zjawieniach się Chrystusa. Następnie czyta się w sposób półciągly Ewangelię według św. Jana, z której bierze się teksty o charakterze paschalnym, aby dopełnić czytania wielkopostne. W tym czytaniu wielkanocnym znaczną część stanowią mowa i modlitwa Chrystusa po Ostatniej Wieczerzy.

d) Uroczystość Wniebowstąpienia i Pięćdziesiąticy

102. Uroczystość Wniebowstąpienia jako pierwsze czytanie zachowuje opowiadanie o tym wydarzeniu, zaczerpnięte z Dziejów Apostolskich, które zostaje uzupełnione czytaniem apostołskimi o Chrystusie wyniesionym na prawicę Ojca. Czytanie Ewangelii w każdym roku cyklu trzechletniego jest wzięte kolejno z trzech synoptyków.

We Mszy odprawianej wieczorem w wigilię Pięćdziesiąticy są zaproponowane cztery teksty ze Starego Testamentu, tak aby można było wybrać jeden z nich, w celu wyrażenia wielorakiego sensu uroczystości. Czytanie apostołskie ukazuje aktualne działanie Ducha Świętego w Kościele. Czytanie Ewangelii wspomina obietnicę Ducha Świętego daną przez Chrystusa, który nie był jeszcze uwielbiony.

We Mszy odprawianej w dniu uroczystości pierwsze czytanie stanowi opowiadanie Dziejów Apostolskich o wielkim wydarzeniu Pięćdziesiąticy, teksty zaś z Apostoła mówią o owocach działania Ducha Świętego w życiu Kościoła. Czytanie Ewangelii przypomina udzielenie przez Jezusa uczniom Ducha Świętego wieczorem w dniu Paschy, inne zaś teksty, przeznaczone do wyboru, opowiadają o oddziaływaniu Ducha Świętego na uczniów i na Kościół.

5. OKRES ZWYKŁY „W CIĄGU ROKU”

a) Układ i wybór tekstów

103. Okres zwykły „w ciągu roku” rozpoczyna się w poniedziałek po niedzieli przypadającej po dniu 6 stycznia i trwa aż do wtorku przed Wielkim Postem włącznie; ponownie rozpoczyna się w poniedziałek po niedzieli Pięćdziesiąticy i kończy się przed pierwszymi nieszporamai pierwszej niedzieli Adwentu.

Lekcjonarz podaje czytania na trzydzieści cztery niedziele i następujące po nich tygodnie. Niekiedy jednak w tym okresie przypadają tylko trzydzieści trzy tygodnie. Prócz tego niektóre niedziele albo należą do innego okresu (niedziela, w którą obchodzi się święto Chrztu Pańskiego, i niedziela Zesłania Ducha Świętego), albo są zastąpione przez przypadające uroczystości (np. Najświętszej Trójcy, Jezusa Chrystusa, Króla wszechświata).

104. Aby w sposób właściwy używać czytań wyznaczonych na okres zwykły, należy zachowywać następujące zasady:

1. Niedziela, na którą przypada święto Chrztu Pańskiego, zajmuje miejsce pierwszej niedzieli zwykłej; dlatego czytania pierwszego tygodnia rozpoczynają się w poniedziałek po niedzieli przypadającej po dniu 6 stycznia.

2. Niedziela, która następuje po święcie Chrztu Pańskiego, jest drugą niedzielą zwykłą. Pozostałe niedziele oznacza się liczbami w porządku postępującym, aż do niedzieli, która poprzedza początek Wielkiego Postu. Czytania tygodnia, w którym przypada środa popielcowa, opuszcza się po dniu poprzedzającym popielec.

3. Gdy kontynuuje się czytania okresu zwykłego po niedzieli Zesłania Ducha Świętego, należy zachować następujący porządek:

– Jeśli są trzydzieści cztery niedziele zwykłe, bierze się czytania przeznaczone na tydzień następujący bezpośrednio po tygodniu, którego czytania zostały przerwane przez Wielki Post¹¹⁵.

– Jeśli są trzydzieści trzy niedziele zwykłe, opuszcza się pierwszy tydzień, który należałoby wybrać po Zesłaniu Ducha Świętego, aby na koniec roku zachować teksty eschatologiczne, które są wyznaczone na ostatnie dwa tygodnie¹¹⁶.

b) Czytania na niedziele

1. Czytania z Ewangelii

105. W drugą niedzielę zwykłą Ewangelia nadal odnosi się do objawienia się Pana, które obchodziło się w uroczystość Objawienia Pańskiego. Dlatego czyta się tradycyjną perykopę o godach w Kanie i dwie inne perykopy zaczerpnięte również z Ewangelii według św. Jana.

Od trzeciej niedzieli rozpoczyna się czytanie półciągte trzech Ewangelii synoptycznych; czytanie to jest ułożone tak, aby ukazać, jak każda Ewangelia we właściwy sobie sposób przedstawia życie i naukę Chrystusa Pana.

Dzięki takiemu układowi uzyskuje się pewną harmonię między treściami każdej Ewangelii i rozwojem roku liturgicznego. Albowiem po Objawieniu Pańskim czyta się o początkach nauczania, co doskonale nawiązuje do chrztu i pierwszych objawień Chrystusa, o których czyta się w święto Objawienia Pańskiego i w następne niedziele. Na końcu roku liturgicznego dochodzi się do tematu eschatologicznego, właściwego dla ostatnich niedziel, rozdziały bowiem Ewangelii, poprzedzające opowiadanie o męce Pańskiej, mniej lub bardziej szeroko omawiają ten temat.

W roku B po szesnastej niedzieli włączono pięć czytań z szóstego rozdziału Ewangelii według św. Jana („mowa o chlebie żywym”); to włączenie nie narusza całości Ewangelii, albowiem rozmnożenie chlebów z Ewangelii według św. Jana zastępuje to samo opowiadanie u św. Marka. W roku C w czytaniu półciągłym św. Łukasza pierwszy tekst (tj. trzeciej niedzieli) poprzedza prolog Ewangelii, który bardzo pięknie wyraża zamysł autora, a dla którego trudno było znaleźć inne miejsce.

¹¹⁵ Np. jeżeli przed Wielkim Postem było sześć tygodni, w poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego wybiera się siódmy tydzień. Uroczystość Trójcy Przenajświętszej zajmuje miejsce niedzieli zwykłej.

¹¹⁶ Np. jeżeli przypadło pięć tygodni przed Wielkim Postem, w poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego należy rozpocząć od siódmego tygodnia, opuszczając tydzień szósty.

2. Czytania ze Starego Testamentu

106. Czytania te zostały dobrane ze względu na związek z poszczególnymi perykopami ewangelicznymi celem uniknięcia zbytej różnorodności czytań poszczególnych Mszy, a zwłaszcza dla ukazania jedności obydwu Testamentów. Związek między czytaniem tej samej Mszy został ukazany przez starannie dobrane tytuły, które poprzedzają poszczególne czytania.

O ile to było możliwe, dokonano wyboru w ten sposób, by czytania były krótkie i łatwe. Postarano się jednak również o to, aby w niedziele były czytane jak najliczniejsze teksty Starego Testamentu, które mają wielkie znaczenie. Teksty te są rozłożone odpowiednio do treści Ewangelii, a nie według logicznego porządku. Jednakże skarbiec słowa Bożego zostaje otwarty w taki sposób, aby wszyscy uczestnicy Mszy niedzielnych mogli poznać prawie wszystkie znaczniejsze karty Starego Testamentu.

3. Czytania z Apostoła

107. Co do listów apostoelskich przewiduje się czytania półciągle listów św. Pawła i św. Jakuba (Listy Apostołów Piotra i Jana czyta się w Okresie Wielkanocnym i w Okresie Narodzenia Pańskiego).

Pierwszy List do Koryntian, ze względu na jego długość i różnorodność poruszanych zagadnień, został podzielony między trzy lata cyklu, na początku okresu zwykłego. Podobnie uznano za stosowne podzielić List do Hebrajczyków na dwie części, z których pierwsza będzie czytana w roku B, druga zaś w roku C.

Trzeba zaznaczyć, że wybrano tylko czytania dość krótkie, niezbyt trudne do zrozumienia przez wiernych.

Tabela II (umieszczona w *Praenotanda*)¹¹⁷ podaje rozkład czytań na niedzielę w „ciągu roku” podzielony na cykl trzyletni.

c) Czytania na uroczystości Pańskie okresu zwykłego

108. W uroczystości Najświętszej Trójcy, Ciała i Krwi Chrystusa oraz Najświętszego Serca Pana Jezusa czytane są teksty odpowiadające ich treści teologicznej.

Czytania niedzieli trzydziestej czwartej i ostatniej sławią Jezusa Chrystusa, Króla wszechświata, zapowiedzianego przez typ Dawida, ogłoszonego wśród poniżenia męki i krzyża, panującego w Kościele i mającego powrócić na końcu czasów.

d) Czytania na dni powszednie

109. Ewangelie ułożono w ten sposób, że najpierw czyta się według św. Marka (tygodnie 1–9), następnie według św. Mateusza (tygodnie 10–21), wreszcie według św. Łukasza (tygodnie 22–34). Rozdziały 1–12 św. Marka czyta się w całości, opuszczając tylko dwie perykopy z rozdziału 6, które czyta się w innych okresach w dni powszednie. Z Ewangelii według św. Mateusza i według św. Łukasza czyta się to wszystko, czego nie ma u św. Marka. Dwa albo trzy razy czyta się wszystko, co albo w różnych Ewangeliiach ma zupełnie swoisty koloryt, albo też jest nieodzowne do właściwego zrozumienia toku Ewangelii.

¹¹⁷ Por. *Missale Romanum. Ordo lectionum Missae. Praenotanda*, p. LII.

Mowa eschatologiczna znajduje się w całości u św. Łukasza i z tej Ewangelii czyta się ją na końcu roku liturgicznego.

110. Czytanie pierwsze jest ułożone tak, że przez kilka tygodni czyta się jeden Testament, a następnie drugi, zależnie od długości czytanych ksiąg.

Z ksiąg Nowego Testamentu czyta się części dość znaczne, aby podać to, co jest istotne w poszczególnych listach.

Ze Starego Testamentu można podać jedynie miejsca wybrane, które – o ile to możliwe – ukazują charakter poszczególnych ksiąg. Teksty historyczne są tak dobrane, aby podać zarys dziejów zbawienia przed wcieleniem Chrystusa. Opowiadania zaś zbyt długie nie bardzo mogły być proponowane. Niekiedy wybrano wiersze, które złożyły się na czytanie niezbyt długie. Ponadto znaczenie religijne wydarzeń historycznych niekiedy jest wyjaśnione przez pewne teksty wyjęte z ksiąg mądrościowych, włączonych do serii czytań historycznych jako przedmowa lub zakończenie.

Prawie wszystkie księgi Starego Testamentu znalazły miejsce w Lekcjonarzu na dni powszednie. Opuszczono jedynie najkrótsze księgi prorockie (Abdiasza, Sofoniasza) i księgę poetycką (Pieśń). Spośród opowiadań spisanych ku zbudowaniu, a wymagających do zrozumienia dość długiego czytania, czyta się księgi Tobiasza i Rut, opuszczając pozostałe (Księgi Estery i Judyty). Z tych ksiąg wybrano teksty na niedziele albo dni powszednie innych okresów.

Tabela III (umieszczona w *Praenotanda*)¹¹⁸ podaje rozkład czytań obydwu Testamentów na dni powszednie w „ciągu roku” podzielony na dwa lata.

Na końcu roku liturgicznego czyta się księgi, które odpowiadają charakterowi eschatologicznemu tego okresu, to jest Księgę Daniela i Apokalipsę.

¹¹⁸ Por. tamże, p. LIII.

Rozdział szósty

ADAPTACJE, TŁUMACZENIA NA JĘZYKI OJCZYSTE

I OPRACOWANIE LEKCJONARZA

1. ADAPTACJE I TŁUMACZENIA

111. W zgromadzeniu liturgicznym zawsze należy głosić słowo Boże albo na podstawie tekstów łacińskich przygotowanych przez Stolicę Świętą, albo na podstawie tłumaczeń na języki ojczyste, zatwierdzonych do użytku liturgicznego przez Konferencje Biskupów zgodnie z obowiązującymi przepisami¹¹⁹.

112. *Lekcjonarz mszalny* winien być przetłumaczony w całości, z uwzględnieniem wszystkich części, nie wyłączając wstępu.

Jeśli Konferencja Biskupów uzna za konieczne i stosowne pewne adaptacje, mogą one być wprowadzone po zatwierdzeniu przez Stolicę Świętą¹²⁰.

113. Ze względu na objętość Lekcjonarza wydania z konieczności będą obejmować kilka tomów, w odniesieniu do których żaden podział nie jest nakazany. We wszystkich tomach winny być zamieszczone wstępy wyjaśniające strukturę i cel każdej części.

Zaleca się stary zwyczaj wydawania oddzielnie księgi Ewangelii i księgi zawierającej inne czytania ze Starego i Nowego Testamentu.

Zależnie od warunków można również oddzielnie wydać Lekcjonarz niedzielny, w którym mogą być zamieszczone odpowiednie wyjątki z Lekcjonarza na dni ku czci świętych, i Lekcjonarz na dni powszednie. Niedzielny zaś Lekcjonarz może być podzielony według cyklu trzech lat, tak aby w sposób ciągły były podane teksty na poszczególne lata. Jednakże mogą być zastosowane także inne rozwiązania, które zostaną uznane za bardziej odpowiednie dla celów duszpasterskich.

114. Teksty śpiewów zawsze winny być dołączone do czytań. Można będzie jednak wydać także oddzielne księgi, w których znajdują się tylko śpiewy. Zaleca się, aby teksty były wydrukowane z podziałem na strofy.

115. Jeżeli czytanie składa się z różnych części, należy jasno zaznaczyć jego strukturę w układzie typograficznym. Zaleca się także, aby również teksty niepoetyckie zostały wydrukowane z podziałem na wiersze w celu ułatwienia proklamacji czytań.

116. Jeżeli przewiduje się dłuższy i krótszy fragment czytania, oba należy umieścić oddzielnie, aby każdy z nich łatwo było wykonać. Tam zaś, gdzie takie oddzielenie nie wydaje się wskazane, należy znaleźć sposób, aby obydwa teksty mogły być odczytane bez błędu.

¹¹⁹ Por. Consilium ad exsequendam Constitutionem de sacra Liturgia, *Instrukcja „De popularibus interpretationibus conficiendis”*, dnia 25 stycznia 1969, „Notitiae” 5 (1969) 3-12; *Declaratio circa interpretationes textuum liturgicorum „ad interim” paratas*, „Notitiae” 5 (1969) 69; Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Declaratio de interpretatione textuum liturgicorum*, „Notitiae” 5 (1969) 333-334, por. także „Responsiones ad dubia”, „Notitiae” 9 (1973) 153-154; *De unica interpretatione textuum liturgicorum*, „Notitiae” 6 (1970) 84-85

¹²⁰ Por. Św. Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja „Liturgicae instaurationes”*, dnia 5 września 1970, nr 11: AAS 62 (1970) 702-703; *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 325.

117. W wydaniach w językach rodzimych nie należy podawać tekstów bez tytułów. Jeżeli zostanie to uznane za stosowne, można do tytułu dodać także wyjaśnienie (*monitio*) wprowadzające w ogólny sens urywka, zaopatrzone w odpowiedni znak lub wydrukowane inną czcionką, tak aby wiadomo, że chodzi o tekst pozostawiony do uznania¹²¹.

118. W każdym tomie wypada podać wykaz fragmentów biblijnych na wzór tego, który znajduje się w tym tomie (Lekcjonarza), tak aby w różnych okolicznościach łatwiej można było znaleźć w lekcjonarzach mszalnych konieczne lub pożyteczne teksty.

2. STRONA ZEWNĘTRZNA POSZCZEGÓLNYCH CZYTAŃ

W tej księdze (*Ordo lectionum Missae*) proponuje się skróty biblijne, tytuły i początki („*incipit*”). Uwzględniono przy tym następujące sprawy:

a) Skróty biblijny

119. Skróty biblijny (rozdziału i wierszy) jest zawsze podany według Nowej Wulgaty z wyjątkiem Psalmów¹²², z dodaniem jednak niekiedy odnośnika do przekładów z języków oryginalnych (hebrajskiego, aramejskiego lub greckiego), ilekroć zachodzi różnica.

W przekładach na języki rodzime zgodnie z postanowieniami kompetentnych władz w zakresie poszczególnych języków można zachować numerację odpowiadającą przekładowi zatwierdzonemu przez daną władzę do użytku liturgicznego. W samym tekście lub na marginesie zawsze należy podać dane dotyczące rozdziałów i wierszy.

120. W księgach liturgicznych przed tekstami winien znajdować się „nagłówek”, który powinien być odczytany w czasie liturgii, a który jest opuszczony w wykazie czytań. Należy go sporządzić według następujących zasad, które jednak mogą zostać zmienione na mocy postanowienia odpowiednich władz, zależnie od miejscowych zwyczajów lub wymogów językowych.

121. 1. Należy zawsze mówić: „Czytanie z Księgi...” albo „Czytanie z Listu...” albo „Słowa Ewangelii według świętego N...”, nie zaś „Początek” (chyba że w poszczególnych wypadkach byłoby to wskazane) lub „Dalszy ciąg...”

122. 2. Należy zachować tradycyjne tytuły ksiąg, z tym że:

a) jeśli są dwie księgi o tej samej nazwie, należy powiedzieć: „Pierwsza Księga” lub „Druga Księga” (np. Królewska, Machabejska) lub „Pierwszy List”, „Drugi List”;

b) należy używać bardziej przyjętych obecnie tytułów dla następujących ksiąg: „Pierwsza i Druga Księga Samuela” dla Pierwszej i Drugiej Królewskiej; „Pierwsza i Druga księga Królewska” dla Trzeciej i Czwartej Królewskiej; „Księgi Ezdrasza i Nehemiasza” dla Pierwszej i Drugiej Ezdrasza;

c) należy odróżnić księgi mądrościowe przy pomocy następujących tytułów: Księga Hioba, Przypowieści, Koheleta, Pieśń nad pieśniami, Księga Mądrości, Syracha (lub Syracydasa);

d) należy mówić: „Księga Lamentacji” oraz „List do Hebrajczyków”, nie wymie-

¹²¹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nry 11, 29, 68a, 139.

¹²² Numeracja Psalmów jest podana zgodnie z porządkiem znajdującym się w księdze Psalmów wydanej przez Papieską Komisję dla Nowej Wulgaty, Typis Polyglottis Vaticanis 1969.

niając ani Jeremiasza, ani św. Pawła.

b) Tytuł

123. Przed poszczególnymi tekstami należy umieścić starannie dobrany tytuł (najczęściej ze słów danego tekstu), aby wskazać główny temat czytania, i gdy to konieczne, zwrócić uwagę na związek między czytaniem tej samej Mszy.

c) Początek („incipit”)

124. Początek zawiera zwykle słowa wprowadzające: „W owym czasie...”, „W owych dniach...”, „Bracia”, „Najmilsi”, „To mówi Pan”. Słowa te opuszcza się, jeśli już w samym tekście wystarczające jest wskazanie czasu czy osób lub jeśli z natury samego tekstu wynika, że takie słowa nie są odpowiednie. Formuły takie mogą być zmienione lub opuszczone w zależności od wymogów poszczególnych języków i na mocy postanowienia kompetentnych władz.

Po owych słowach wprowadzających rozpoczyna się samo czytanie, po opuszczeniu lub dodaniu jakichś słów, jeśli wymaga tego zrozumienie tekstu oddzielonego od jego kontekstu. Podobnie daje się odpowiednie wzmianki, jeśli tekst składa się z wierszy nie następujących bezpośrednio po sobie i jeśli z tego powodu trzeba dokonać jakichś zmian.

d) Końcowa aklamacja

125. Na końcu czytań, aby ułatwić aklamację ludu, czytający po Ewangelii mówi: „Oto słowo Pańskie”; po innych czytaniach: „Oto słowo Boże” (w języku łacińskim w obu wypadkach dodaje się formułę „*Verbum Domini*”).

(Tłum. ks. Stanisław Czerwik)

Z dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego
*Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji
na przełomie II i III tysiąclecia chrześcijaństwa*

11. (...) Misja ewangelizacyjna, powierzona całemu Ludowi Bożemu, oznacza uczestnictwo w prorockim, kapłańskim i królewskim posłannictwie Jezusa Chrystusa. Udział w prorockiej misji Chrystusa uprawnia i zobowiązuje wszystkich Jego uczniów do tego, aby z wiarą przyjęli Ewangelię, a następnie – jako świadkowie – głosili ją słowem i czynem, demaskując w miłości i z odwagą wszelkie przejawy zła. Uczestnictwo w misji kapłańskiej łączy się z godnością „królewskiego kapłaństwa” (1 P 2, 9), mocą którego wspólnota wiernych może gromadzić skarb w niebie (por. Mt 6, 20), składając Bogu w eucharystycznym obrzędzie wraz z ofiarą Chrystusa swoje własne życie i owoce doczesnego trudu. Udział w misji królewskiej umożliwia szerzenie Królestwa Bożego „przede wszystkim poprzez duchową walkę, ażeby pokonać w sobie królestwo grzechu (por. Rz 6, 12), a następnie poprzez dar z siebie, aby w miłości i sprawiedliwości służyć Jezusowi, który jest obecny we wszystkich braciach, a zwłaszcza najmniejszych” (por. Mt 25, 40). Zadaniem każdego w Kościele jest stała i konsekwentna aktualizacja wszystkich trzech wymiarów ewangelizacyjnego powołania i odpowiedzialności. Udział „w potrójnym urzędzie Chrystusa, właśnie dlatego, że wywodzi się z komunii kościelnej, winien być przeżywany i realizowany we wspólnocie i dla wspólnoty”.